

**Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk**

Samenwerking onder de loep: OCMW Sint-Truiden en Sint-Vincentius

Door Gwendoline Rodiers

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

**Hasselt
Academiejaar 2014- 2015**

**Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk**

Samenwerking onder de loep: OCMW Sint-Truiden en Sint-Vincentius

Door Gwendoline Rodiers

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

**Hasselt
Academiejaar 2014- 2015**

Woord vooraf

Allereerst wil ik graag mijn stagementor, Anita Vantilt, bedanken. Dankzij haar stipte opvolging is mijn eindwerk stap voor stap gegroeid tot een geslaagd project. Ook wil ik de collega's van het OCMW bedanken om deel te nemen aan mijn bevragingen. Daarbovenop een dankwoord aan de vrijwilligers van Sint-Vincentius die me steeds met open armen hebben ontvangen en mij de nodige informatie hebben verschaft. Tot slot bedank ik ook mijn promotor, Daniël Van de Wouwer, voor de begeleiding, waarin vrijheid en inspraak mogelijk waren.

Inhoudsopgave

Inleiding	8
Deel 1: Situering stageplaats.....	9
1 Missie en visie	9
2 Doelgroep	10
3 De organisatie	10
4 Bestuur	11
5 Werkingsprincipes	11
6 Aandacht voor kans- en kinderarmoede.....	13
6.1 Housing first	13
6.2 Babykaart	13
6.3 Engagementsverklaring naar scholen	14
6.4 Samenwerkingsakkoord met Sint-Vincentius	14
Deel 2: Literatuurstudie.....	16
7 Belgische Federatie van Voedselbanken	16
7.1 Ontstaan.....	16
7.2 De werking	16
7.3 De inzameling van voedseloverschotten.....	17
7.4 Federatie van de Voedselbanken in cijfers	18
8 Het begrip voedselbedeling	20
8.1 Het begrip.....	20
8.2 Het pilootproject, proefproject in Sint-Truiden	20
9 Cliënteel van de voedselbedeling.....	21
9.1 Cliënteel in cijfers	21
9.2 Onvoldoende budget	21
9.3 Kinderen zijn ook cliënten: cijfers en acties.....	22
10 De rol van het OCMW in de voedselbedeling	23

11	De meest bekende initiatieven van voedselhulp	24
11.1	Voedselpakketten.....	24
11.2	Sociale kruideniers.....	24
11.3	Sociale restaurants	24
12	Bestaande emancipatorische/empowerende initiatieven rond voedselbedeling	25
12.1	OCMW van Marchin en het Maison des Solidarités.....	26
12.2	Het OCMW van Profondeville	26
12.3	Het OCMW van Ukkel	26
12.4	VZW De Schakel Beerse	27
13	Nood aan emancipatorische initiatieven.....	28
Deel 3: Praktijk.....		29
14	De mening van OCMW en Sint-Vincentius	30
14.1	Samenwerking: kwaliteiten en verbeterpunten	30
14.2	Omgang met (mogelijke) kandidaten voor de voedselbedeling	31
14.3	Inspraak en participatie van cliënten.....	32
14.4	De ideale wereld	33
14.4.1	De gedroomde voedselbedeling	33
14.4.2	De gedroomde samenwerking	34
14.5	Persoonlijke reflectie	36
15	De mening van het cliënteel	38
15.1	Tevredenheid rond de inschrijfprocedure.....	38
15.2	Tevredenheid rond ontvangst	40
15.3	Tevredenheid over het aanbod	40
15.4	Inspraak graag?!	41
15.5	De ideale voedselbedeling	42
15.6	Persoonlijke reflectie	44
16	Nieuwe initiatieven: de ideeënhoek.....	46
16.1	Supermarktsysteem	46

16.2	Volkstuintjes	46
16.3	Boodschappenlijst	46
16.4	Voedselbedeling aan huis	47
16.5	Combinatie van initiatieven	47
16.6	De kijk van ondervraagden	48
	Deel 4: Kritische kijk	50
16.7	Mijn beeld van het onderzoek	50
16.8	Hiaten in het onderzoek	51
16.9	Gevolgen voor het OCMW	53
	Besluit	54
	Literatuurlijst	55
	Bijlagen	57
	Bijlage 1: Online enquête medewerkers OCMW en Sint-Vincentius	57
	Bijlage 2: Online enquête cliënteel	61
	Bijlage 3: Slot-enquête - medewerkers en vrijwilligers	65
	Bijlage 4: Slot-enquête (fiches) – cliënteel.....	66

Inleiding

Wanneer je de krant openslaat, lees je over armoede, werkloosheid, het duurder worden van het leven en ga zo maar door. Voor velen is het tegenwoordig geen kwestie meer van leven, maar eerder van overleven. De krantenkoppen liegen er ook niet om: steeds meer mensen zetten noodgedwongen de stap naar de voedselbedeling. Elk jaar weer ziet men hierin een stijging. Dringend tijd dus om eens te onderzoeken of men via de voedselbedeling ook effectief tegemoetkomt aan de noden van de gebruikers.

In het eerste deel kader ik echter mijn stageplaats, het OCMW van Sint-Truiden. Het is van hieruit dat ik het onderzoek voer, dus eerst moet duidelijk zijn wat hun werking juist inhoudt en welke waarden en normen zij hoog in het vaandel dragen. Bovendien werken zij op vlak van voedselbedeling samen met Sint-Vincentius, de link tussen beiden wordt kort toegelicht. Helaas blijkt dat ook steeds meer kinderen in armoede terecht komen, en dus met Sint-Vincentius in aanraking komen. Omdat heel wat OCMW's hierrond, terecht, bezorgd zijn, staan we ook even stil bij de bestrijding van kans- en kinderarmoede.

In deel twee wordt er dieper ingegaan op het begrip voedselbedeling. De Belgische Federatie van Voedselbanken speelt hierin een zeer belangrijke rol, deze wordt dan ook uitgebreid beschreven. Maar welke vormen van voedselhulp bestaan er eigenlijk allemaal? En hoe pakken andere OCMW's het aan? Wordt er aandacht geschonken aan empowerment en emancipatie? De inzichten die we in dit deel opdoen, zijn belangrijk om in ons achterhoofd te houden voor het praktisch gedeelte.

Deel drie omvat het praktijkgedeelte. Via enquêtes wordt er op zoek gegaan naar de kwaliteiten en verbeterpunten van de samenwerking tussen OCMW en Sint-Vincentius, maar ook de plus- en minpunten van de bedeling zelf komen aan bod. Daarbovenop wordt onderzocht hoe de ideale vorm van voedselbedeling eruit zou zien, en dit voor alle betrokken partijen.

Tot slot is er nog ruimte om een kritische blik te werpen op het gehele onderzoek. Waar situeren zich de belangrijke inzichten en waar schiet het onderzoek misschien net iets tekort?!

Kunnen we spreken van de wondere wereld van de voedselbedeling? Of is het toch nog wat werk aan de winkel? We komen er in dit werk hopelijk achter.

Deel 1: Situering stageplaats

1 Missie en visie

Het OCMW van Sint-Truiden heeft als opdracht het welzijn van de lokale bevolking te waarborgen, dit door het aanbieden van aangepaste dienstverlening.

Het is er voor alle inwoners van Sint-Truiden, in het bijzonder voor maatschappelijk kwetsbaren, ouderen en ouders met kinderen. Ze willen hen in de mogelijkheid stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid. Dit doen ze voornamelijk door informatie te verschaffen over sociale rechten en sociale dienstverlening, maar ook door financiële hulp en begeleiding te voorzien, alsook via het aanbieden van administratieve hulp en psychosociale begeleiding. Oudere inwoners en hun mantelzorgers kunnen op het OCMW terecht voor thuiszorg, of als zelfstandig wonen niet meer lukt kunnen ze er terecht voor een verblijf in het woonzorgcentrum.

Op het OCMW wordt er geluisterd naar de vragen en de noden van burgers, maar daar stopt de inbreng van burgers niet. Het OCMW streeft ernaar om cliënten te betrekken bij de keuzes die er gemaakt worden in kader van hulp- en dienstverlening, zodat cliënten op die manier een beetje de teugels in eigen handen kunnen nemen en ze hun verantwoordelijkheid kunnen opnemen ten opzichte van zichzelf en/of anderen. Op die manier tracht het OCMW in vertrouwen met de burger samen te werken. Bovendien werkt men discreet en waakt men over een tijdige, rechtvaardige en wettelijke hulpverlening.

Daarbovenop trachten ze op het OCMW verder te kijken dan de concrete vraag, steeds met respect voor de noden en het ritme van de hulpvrager. Dit wil men bereiken door samen afspraken te maken en deze ook samen op te volgen. Ook in het geval er meerdere hulpverleners betrokken zijn, wordt gezorgd voor een goede afstemming. De dienstverlening van het OCMW wil dus een antwoord bieden op vragen en problemen van de burgers, maar ze wil problemen ook helpen voorkomen. Het OCMW zet dus sterk in op proactieve dienstverlening en werkt outreachend.

Uit voorgaande mag afgeleid worden dat ze op het OCMW streven naar toegankelijke dienstverlening. Bovendien willen ze deze toegankelijke dienstverlening aanbieden in een comfortabele en veilige omgeving. Dit tracht men te realiseren via een continue dienstverlening aan de burgers. Ook samenwerking is belangrijk, dit verloopt met organisaties, personen en verenigingen die hun visie respecteren en de doelstellingen

helpen te realiseren. Hierbij streven ze dan ook een degelijke coördinatie en samenwerking na.

Het OCMW wil uitgroeien tot een moderne en klantgerichte overheidsorganisatie met professioneel en betrokken personeel. Samen spelen ze in op de zorgnoden van de toekomst op een creatieve, duurzame, maatschappelijk aanvaardbare en financieel verantwoorde wijze. (OCMW, Missie&Visie, 2015)

2 Doelgroep

Op het sociaal huis kan iedereen terecht met allerhande vragen over hulp- en dienstverlening in de stad. Denk hierbij aan vragen rond begeleiding voor de thuiswonende senior, informatie rond gratis juridisch advies, maar ook vragen rond kinderopvang of voorwaarden voor een parkeerkaart. Het is vooral de bedoeling dat je er eenvoudig, snel en gratis informatie kan bekomen als burger. (OCMW, Sociaal huis, 2015)

Personen waarvan de problemen, niet alleen de financiële, te complex zijn, hebben nood aan langere hulpverlening. In zo'n situaties komt men op de sociale dienst terecht.

3 De organisatie

Zoals daarnet reeds vermeld, bestaat het OCMW in Sint-Truiden uit een sociaal huis en een sociale dienst. Het sociaal huis biedt eerstelijns hulpverlening, dit wil zeggen dat men hier met alle vragen en problemen terecht kan. De sociale dienst daarentegen is er voor meer langdurige hulpverlening. Deze dienst bestond tot voor kort nog uit vier verschillende afdelingen: algemeen maatschappelijk werk, schuldhulpverlening, tewerkstelling en de dienst vreemdelingen. Op die manier had iedere groep zijn specialisatie domein. (OCMW, Sociale dienst, 2014)

Inmiddels is men echter in een herstructurering gestapt. Enerzijds is er nu het sociaal huis, waar men nog steeds voor alles terecht kan en waar men dus spreekt van eerstelijns hulp. Anderzijds kan men vanuit het sociaal huis doorverwezen worden naar de tweede lijn, de zogenoemde trajectwerking voor langdurige hulp. In deze nieuwe structuur zijn er dus geen 'gespecialiseerde' groepen meer. Deze wijziging hangt samen met de denkwijze dat een hulpvrager bij zo min mogelijk verschillende hulpverleners terecht moet komen en toch de gepaste hulp kan krijgen.

4 Bestuur

Het OCMW wordt bestuurd door de raad voor maatschappelijk welzijn. De raad is het belangrijkste bestuursorgaan en heeft van de wettelijke mogelijkheden gebruik gemaakt om een vast bureau, bijzonder comité sociale dienst en een bijzonder comité bouwprojecten op te richten als ondersteunende bestuursorganen.

Het uittekenen van de visie voor het OCMW op lange termijn en het beheer van allerlei instellingen en diensten zijn bevoegdheden van de raad. In feite regelt deze dus alles wat tot de bevoegdheid van het OCMW behoort, tenzij de wet anders bepaalt of tenzij bevoegdheden werden overgedragen naar andere bestuursorganen (vast bureau of bijzonder comité).

Het vast bureau is in principe belast met de afhandeling van de zaken van dagelijks bestuur, denk hierbij bijvoorbeeld aan betaling van vervallen verzekeringspremies en kleinere personeelsaangelegenheden. In Sint-Truiden heeft de raad voor maatschappelijke welzijn er echter voor gekozen om een aantal bijkomende bevoegdheden over te dragen aan het vast bureau.

Het bijzonder comité voor de sociale dienst staat in voor het vergaderen en beraadslagen rond sociale zaken en is dan ook belast met het verlenen van geïndividualiseerde hulp. Zij verleent dus eigenlijk recht op maatschappelijke integratie, weliswaar in naam van het OCMW, en spreekt zich uit over alle vragen van individuele hulp. (OCMW, Bestuur, 2014)

5 Werkingsprincipes

Ik loop mijn stage op de sociale dienst van het OCMW in Sint-Truiden. Binnen deze dienst gelden bepaalde waarden en principes die alle medewerkers - maatschappelijk werkers, administratieve medewerkers, andere medewerkers van thuisdiensten - dienen te hanteren in hun hulp- en dienstverlenend handelen. (OCMW, Handelingskader OCMW Sint-Truiden, 2014)

Het gaat om volgende principes:

- **behouden en/of stimuleren van de zelfredzaamheid van de hulpvrager en zijn/haar omgeving (= uitgangspunt)**

Het individu kan zelf keuzes maken, alsook de verantwoordelijkheid opnemen van de gevolgen bij deze keuzes, zowel voor zichzelf als voor anderen.

- **zelfbeschikking/recht op privacy**

Toelaten dat een hulpvrager eigen keuzes maakt. De hulpverlener dient hem/haar te ondersteunen in dit keuzeprocess en de cliënt te wijzen op voor- en nadelen van eventuele eigen keuzes. De hulpverlener stelt zich neutraal op. Alsook dient een hulpvrager alle elementen, noodzakelijk voor het voeren van een degelijk sociaal onderzoek, ter beschikking te stellen en hij/zij kan zich hierin niet verschuilen achter het recht op privacy.

- **verantwoordelijkheid**

Alle partijen dragen hun verantwoordelijkheid, zowel in het hulpverleningsproces als in de werkrelatie.

- **respect**

Er dient steeds een wederzijds respect te zijn voor de waarden en prioriteiten, de levensstijl en het perspectief van elk van de betrokkenen in het hulpverleningstraject.

- **vertrouwen/eerlijkheid/rechtvaardigheid**

Eenzijds draait dit om het geloof in de goede trouw en eerlijkheid van een persoon, anderzijds gaat het ook om het vertellen van de waarheid en betrouwbaar zijn. Medewerkers dienen dan ook altijd te handelen naar echt, billijkheid en onpartijdigheid.

- **gelijkwaardigheid**

De hulpvrager wordt gezien als een gelijkwaardige onderhandelingspartner. Het is aan de hulpverlener om te ondersteunen, zodat de stem en de inbreng van de hulpvrager versterkt wordt bij het plannen en evalueren van hulpvormen.

- **veiligheid**

Ondersteuningsvormen mogen niet ingrijpender zijn dan strikt noodzakelijk. Zo zorgt een huisbezoek dat de stap voor de hulpvrager makkelijk wordt en de hulpverlener krijgt een beter/ruimer beeld van de context.

- **effectief en efficiënt**

Het hulpverlenend handelen dient op een maatschappelijk aanvaardbare, doelmatige en doeltreffende wijze georganiseerd te worden.

6 Aandacht voor kans- en kinderarmoede

Het OCMW zet steeds meer in op kans- en kinderarmoede, omdat zij zeer terecht bezorgd zijn om deze doelgroep. Mensen in armoede komen niet snel om hulp vragen, vaak uit schaamte, onwetendheid ... het zijn als het ware zorgmijders. Net daarom is dit een belangrijke pijler geworden binnen de werking van het OCMW in Sint-Truiden, die ook in dit werk, dat ook kadert binnen de armoede, zeker zijn plaats moet krijgen. Eerder, bij de missie en visie, bleek al dat het OCMW er voor iedereen is en wil zijn. Het is dus belangrijk dat men outreachend hulp verleent en samenwerkingsverbanden aangaat, zeker voor de personen in kans- en kinderarmoede.

6.1 Housing first

Ook daklozen vallen onder het verhaal van kans- en kinderarmoede. Voor hen is men sinds 1 januari gestart met de uitwerking van het project 'Housing first'. Het is de bedoeling om chronische daklozen van de straat naar een woonst te krijgen, om hen op die manier uit hun vicieuze cirkel te halen. Het grote idee hierachter is dat andere problemen sneller opgelost geraken van zodra men een dak boven het hoofd heeft. Echter, niet alleen het OCMW houdt zich bezig met dit project, verschillende welzijnsorganisaties hebben hiervoor de handen in elkaar geslagen.

6.2 Babykaart

Er wordt in Sint-Truiden sterk ingezet op kinderarmoede. Dit bijvoorbeeld aan de hand van de babykaart. Met deze kaart kunnen kansarme gezinnen gratis startvoeding en opvolgvoeding afhalen bij een apotheker naar keuze, in dit geval uiteraard op het grondgebied van Sint-Truiden. Bovendien kan men ook gratis de eerste noodzakelijke verzorgingsproducten krijgen, denk hierbij aan milde shampoo en bodylotion, luierzalf ... Deze babykaart kan verkregen worden via een aanvraag door Kind&Gezin, de kraamafdeling van het regionaal ziekenhuis of via een huisarts. De babykaart kan ontvangen worden tot het kind één jaar is, vanaf de vierde maand is er echter een sociaal onderzoek naar de financiële situatie aan verbonden. Wanneer het gaat om niet-gekende cliënten kan men via de babykaart op een positieve manier een vertrouwensrelatie opbouwen met het maatschappelijk kwetsbare gezin. Indien nodig kan een huisbezoek gepland worden om op die manier een beter beeld en een betere band op te bouwen, dit allemaal in functie van eventuele verdere hulpverlening. (OCMW, Reglement babykaart, 2014)

Bovendien kan ook steun verleend worden wanneer kinderen groter zijn. Dit hoofdzakelijk in het kader van sociale, culturele en sportieve participatie. Denk hierbij aan toneelvoorstellingen, lid zijn van een sportvereniging, schoolreis ... allemaal dingen die je kinderen niet wil/kan afnemen. Daarom voorziet men voor bepaalde gezinnen een tussenkomst in dit soort van uitgaven. (OCMW, Handleiding Socioculturele participatie, 2014)

6.3 Engagementsverklaring naar scholen

Het OCMW van Sint-Truiden zet samenwerkingsovereenkomsten op met de plaatselijke scholen, dit vooral om beter in te zetten op outreachend werken. Daarbovenop introduceert men via deze samenwerking het 'kostenarmebeleid'. Bedoeling is dat elk kind zich gewaardeerd en gelijk voelt. Zo worden er bijvoorbeeld geen verjaardagsgeschenkjes meer mee naar school genomen, maar wordt er voor iedere verjaardag dezelfde traktatie voorzien. Ook heeft men het brooddoosstelsel waarbij elk kind iets uit de brooddoos kan gaan halen wanneer het geen/slechte boterhammen bij heeft. Via dit stelsel kan het onopvallend gebeuren en moet het kind niet met een lege boterhamdoos zijn/haar vingertje opsteken in een volle eetzaal. Een ander initiatief is dat er bijvoorbeeld geen frisdrank meer mee naar school mag genomen worden, maar dat kinderen gratis en onbepaald water kunnen drinken uit de drankfontein. Door deze kleine initiatieven komen ongelijkheden minder aan het licht, waardoor jonge kinderen zich makkelijker kunnen ontplooiën en zich gelijk kunnen voelen met kinderen die iets meer welstellend zijn.

6.4 Samenwerkingsakkoord met Sint-Vincentius

Op basis van de maandelijkse inkomsten en uitgaven van een gezin wordt er op het OCMW bekeken of gezinnen in aanmerking komen voor de voedselbedeling. Het OCMW van Sint-Truiden werkt hiervoor nauw samen met Sint-Vincentius, de vereniging die minderbedeelden voorziet van voedselpakketten en kleding. Een leuk weetje is dat Sint-Vincentius de oudste vereniging van heel Sint-Truiden is. Bovendien gingen zij al vrij snel een partnerschapsakkoord aan met het OCMW. Momenteel is het zelfs zo dat het OCMW van Sint-Truiden de volledige voedselbedeling heeft overgedragen naar Sint-Vincentius, dit in tegenstelling tot sommige andere gemeenten waar het bijvoorbeeld de OCMW's zijn die alles inzamelen en vervolgens de producten herverdelen onder de verenigingen.

Elke eerste woensdag en derde vrijdag van de maand is er voedselbedeling bij Sint-Vincentius in Sint-Truiden. Per bedeling komen er zo'n 700 – 750 mensen over de vloer. Bovendien brengt Sint-Vincentius ook tweemaal per maand pakketten aan huis voor mensen die niet mobiel zijn, het gaat hier over zestig pakketten per maand. Het spreekt

voor zich dat er voor deze hoeveelheid van 'cliënten' een groot aantal producten nodig zijn. Om alles te stockeren beschikt Sint-Vincentius over een loods, samen met de politie. Bovendien is Sint-Vincentius ook verplicht om te registreren aan wie ze voedsel bedelen. Dit overzicht wordt getoond aan de Europese Commissie, waarna het document wordt afgestempeld en bewaard voor drie jaar. Door deze controle tracht men misbruik te voorkomen.

Terug naar het OCMW. Indien men, na onderzoek van inkomsten en uitgaven, in aanmerking komt voor de voedselbedeling, vult het OCMW een document in waarop volgende gegevens staan: naam maatschappelijk werker, datum, handtekening maatschappelijk werker, adresgegevens cliënt, periode waarin ze recht hebben op een voedselpakket, het aantal leden van het gezin (naam + geboortedatum) en opmerkingen betreffende voeding en gezondheid. Met dit document zal men dan naar de voedselbedeling kunnen gaan en heeft men recht op een voedselpakket. Wanneer de termijn verlopen is, zal men opnieuw op het OCMW moeten langsgaan, waarna men opnieuw onderzoekt of het gezin nog steeds recht heeft op hulp vanuit Sint-Vincentius. Hieronder ziet u het document waarmee cliënten naar Sint-Vincentius gaan.

		VOEDSELPAKKET OCMW SINT-TRUIDEN	
Af te halen bij Sint-Vincentiusgenootschap Naamsevest 61 in 3800 Sint-Truiden			
Maatschappelijk Werker			
Datum			
Telefoon		011 69 70 30	
Handtekening Maatschappelijk Werker			
Voedselpakket wordt toegestaan aan:			
Naam			
Adres			
Gemeente			
Periode			
Aantal personen in het gezin			
	Naam	Geboortedatum	
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
Opmerking inzake:			
Voeding			
Gezondheid			

Bron: documenten sociale dienst – OCMW Sint-Truiden

Deel 2: Literatuurstudie

7 Belgische Federatie van Voedselbanken

7.1 Ontstaan

Sinds 1986 zet de voedselbank zich in voor de bestrijding van honger en verspilling in België. Om de minderbedeelden in ons land te ondersteunen, zamelen ze bestaande voedseloverschotten in, dit hoofdzakelijk via de voedingsindustrie en grootdistributie. Het idee van de voedselbanken kwam echter niet van ons land, in de USA was men hier reeds voor 1986 volop mee bezig. Stilaan vond de voedselbank zijn weg naar heel Europa, ondertussen zijn er in zeventien Europese landen voedselbanken actief. Hier in België kunnen we afklokken op negen lokale voedselbanken, gegroepeerd in de Belgische Federatie van Voedselbanken. De Belgische federatie is bovendien zelf lid van de Europese federatie van voedselbanken. (Voedselbanken, Wie zijn wij, z.d.)

7.2 De werking

Zowat alles binnen de voedselbanken berust op vrijwilligerswerk. Er werken magazijnbedienden, chauffeurs, verantwoordelijken voor opslagplaatsen, verantwoordelijken voor kwaliteitscontrole of bevoorrading en administratieve medewerkers, stuk voor stuk zijn het onbezoldigde vrijwilligers. Sommigen onder hen oefenen nog een beroep uit, toch zien we dat het meestal om gepensioneerden gaat. (Voedselbanken, Alles is vrijwilligerswerk, z.d.)

De structuur van de voedselbanken is vergelijkbaar met die van een distributiebedrijf, dit wil zeggen dat alles zeer streng geregeld wordt. De bevoorrading gebeurt zowel op nationaal als op lokaal niveau. Op nationaal niveau zijn er de voedseloverschotten van belangrijke voedselproducenten en grote distributieketens, interventiestocks van de Europese Unie en belangrijke voedselinzamelacties waarbij het grote publiek betrokken wordt. Op lokaal niveau gebeurt de inzameling bij lokale supermarkten, industriële bakkerijen, fruit- en groenteveilingen enzovoort. In het onderdeel 'De inzameling van voedseloverschotten' wordt hier dieper op ingegaan.

Ook op logistiek vlak is er een strikte regeling. Zo beschikt elke voedselbank over een opslagplaats waar de goederenopslag, het sorteren, de kwaliteitscontrole, het instandhouden van de koudeketen en het stockbeheer verzekerd worden. (Voedselbanken, Alles is rigoureuus geregeld, z.d.)

Zeer belangrijk binnen deze werking is dat ongeveer alles gratis gebeurt. Er wordt niets aangekocht, en niets verkocht. Alles wordt gratis gekregen en gratis verdeeld. Het ingezamelde voedsel van de voedselbank wordt doorgestuurd naar honderden caritatieve verenigingen of vrijwilligersorganisaties die de voedselbedeling op zich nemen. De vrijwilligersverenigingen waarnaar het voedsel wordt doorgestuurd, kunnen van diverse aard zijn: erkende sociale centra, opvangtehuizen, hulpcentra in wijken/steden/platteland, sociale restaurants ... Belangrijk is dat ook deze verenigingen een overeenkomst afsluiten met de voedselbank waarin ze verklaren de producten gratis ter beschikking te stellen, gratis arbeid uit te voeren, hygiënisch te werken én sociale begeleiding te geven aan minderbedeelden.

Uiteraard heeft ook de Federatie kosten, denk maar aan verbruik van gas, water en elektriciteit, alsook verzekeringen en investeringen. Het is dankzij privégiften dat zij dit alles weten te financieren. (Voedselbanken, Ongeveer alles gebeurt gratis, z.d.)

7.3 De inzameling van voedseloverschotten

Alle voedselbanken zijn verplicht om een aantal regels, vastgelegd in het handvest, strikt na te leven. Zo moeten alle voedseloverschotten gratis verkregen en gratis gegeven worden aan minderbedeelden. Het spreekt voor zich dat de producten die ze ter beschikking stellen moeten beantwoorden aan de gezondheidsnormen. Hierbij is het belangrijk dat binnenkomende goederen gecontroleerd worden, de uiterste verbruiksdatum gerespecteerd wordt, producten gekoeld gehouden worden en last but not least: er moet geëist worden dat de aangesloten verenigingen dezelfde normen en regels toepassen. Ook is er de regel van de distributie. De voedselbank stuurt zijn goederen door naar andere liefdadigheidsinstellingen die dichtbij de minderbedeelden leven en ze bijgevolg ook kennen. Het zijn deze liefdadigheidsverenigingen die het voedsel ook effectief bedelen aan de mensen. Tot slot berust deze hele keten op vrijwilligerswerk. (Voedselbanken, Wie zijn wij, z.d.)

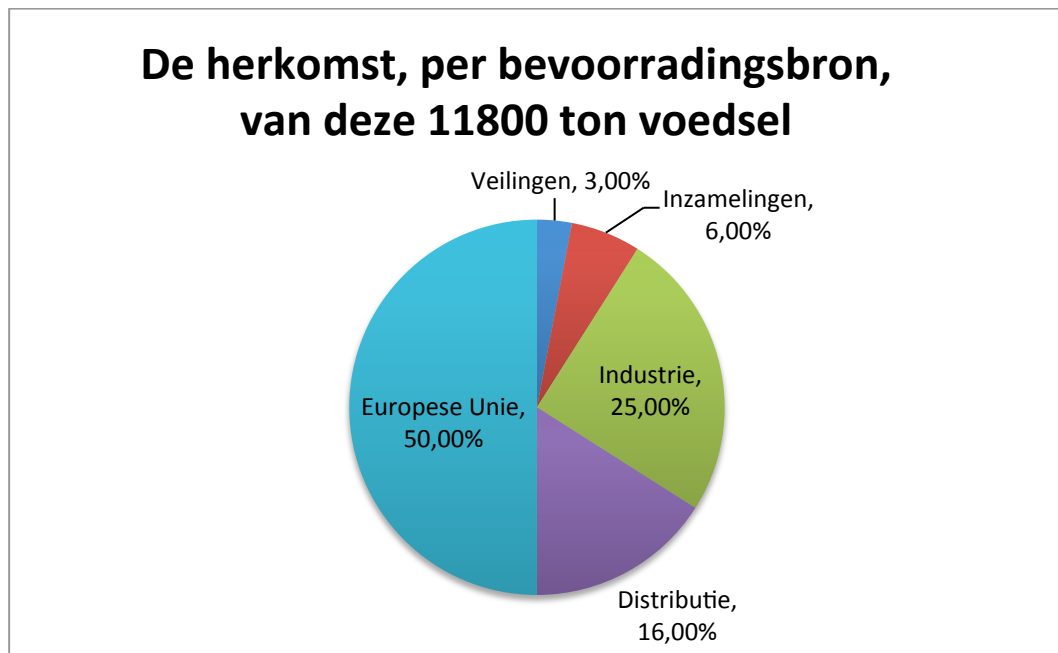
Onder het motto: 'No food to waste! Voedingsindustrie, geef een tweede leven aan uw overschotten, schenk ze aan de voedselbanken!', proberen de voedselbanken zoveel mogelijk overschotten in handen te krijgen. Zijn er dan zoveel overschotten? En waar komen ze vandaan? Industriëlen, groot- en kleinhandelaars worden regelmatig geconfronteerd met nog perfect eetbare producten, die ze om bepaalde redenen toch niet meer in de handel willen/kunnen brengen. Bij de voedselnijverheid gaat het vaak om niet aangepaste of beschadigde verpakkingen, afgezegde bestellingen en stockresten met een

nabije houdbaarheidsdatum. Ook de groothandelaars schenken hun beschadigde stockresten of verpakkingen aan voedselbanken. In de grootdistributie gaat het dan meer om verse of halfverse producten met een te nabije houdbaarheidsdatum. Daarbovenop worden ook niet-verkochte producten van bijvoorbeeld veilingen, industriële bakkerijen enzovoort geschonken, alsook niet-verbruikte voorbereide maaltijden van bijvoorbeeld cateringbedrijven, ondernemingsrestaurant ... Belangrijk om in ons achterhoofd te houden is dat 45 à 50 procent van het voedsel van de Europese Unie komt, indien mogelijk zijn ook dit overschotten, maar dat is niet altijd het geval. (Voedselbanken, Waarom overschotten, z.d.)

7.4 Federatie van de Voedselbanken in cijfers

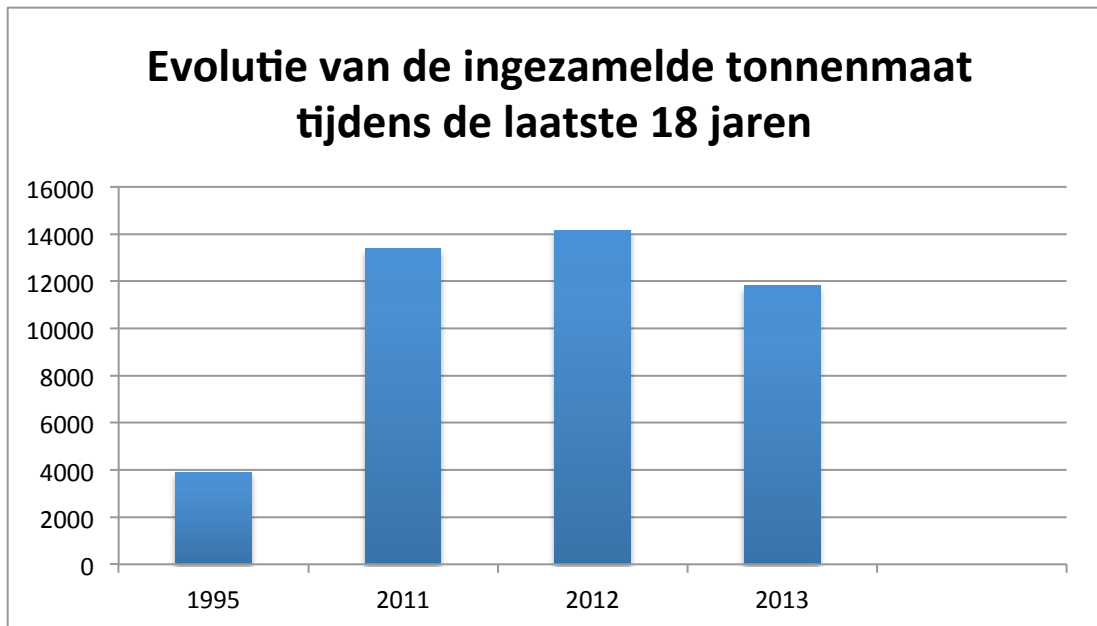
Volgende cijfermaterialen dateren van 2013. Wanneer we kijken naar de levensmiddelen, kunnen we besluiten dat het om 11 800 ton goederen ging, en dit voor een waarde van 34 456 000 euro. Maar liefst 122 135 minderbedeelden deden beroep op de voedselbedeling, hierin zien we elk jaar een stijging, ook in het jaar 2013. Daartegenover staat dat de hulp die geboden kon worden voor het eerst sinds 2010 is afgenomen. Het Europees programma voor voedselhulp aan minderbedeelden wordt hiervan als oorzaak gezien. Het groot aantal ingezamelde levensmiddelen werd verdeeld onder 614 vrijwilligersverenigingen. Bovendien werd deze totale werking ondersteund door 224 vrijwilligers. (Voedselbanken, Onze resultaten, z.d.)

Onderstaand taartdiagram toont ons waar de 11 800 ton voedsel vandaan komt.

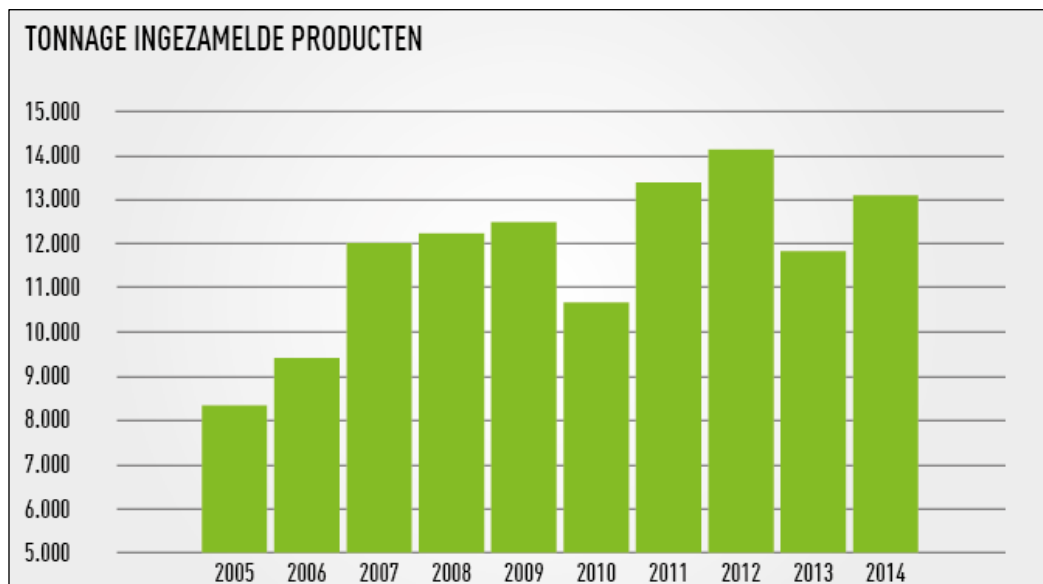
Bron: www.voedselbanken.be - Onze resultaten

Volgende grafiek geeft een beeld van de inzameling door de jaren heen. In 2013 was er voor het eerst een daling van de ingezamelde tonnenmaat.

Bron: www.voedselbanken.be - Onze resultaten

Echter, sinds april 2015 werd ook de ingezamelde tonnenmaat van 2014 uitgebracht. In onderstaande grafiek zien we dat er in 2014 terug een stijging is van de ingezamelde goederen. Dit is een goede evolutie, zeker als uit datzelfde nieuwsfeit blijkt dat steeds meer mensen de stap naar de voedselbedeling zetten.

Bron: www.deredactie.be

We kunnen besluiten dat de taak van de voedselbanken in feite dubbel is: enerzijds de strijd tegen verspilling, anderzijds de strijd tegen armoede.

8 Het begrip voedselbedeling

8.1 Het begrip

Uit onderzoek van het Vlaams armoedesteunpunt blijkt dat voedselbedeling voor de meeste 'klanten' een aanvulling is op het systematische tekort in hun budget om rond te komen. (Ghys, 2013)

8.2 Het pilootproject, proefproject in Sint-Truiden

Het bedelen van voedsel hangt onlosmakelijk samen met de strijd tegen onverantwoorde voedselverspilling. Enerzijds zien we een stijgende vraag naar voedselbedeling van armen, terwijl er anderzijds een daling is van het aantal voedingswaren die jaarlijks ingezameld worden. Het feit dat de overschotten bij het afval belanden, hoewel tal van mensen dat voedsel goed kunnen gebruiken, dat blijkt toch een probleem te zijn.

Ook Ingrid Lieten, de toenmalige Vlaams minister van Armoedebestrijding, zag in dat het zo niet verder kon en startte daarom een pilootproject op, dit proefproject werd als eerst uitgetest in Sint-Truiden. Het doel van het pilootproject is om de afstemming van vraag en aanbod te verbeteren door een intensieve samenwerking tussen hulporganisaties en de voedingssector, hoofdzakelijk op lokaal niveau. De intentie was om het tekort aan voedselpakketten aan te pakken en de voedseloverschotten van warenhuizen een nieuwe bestemming te geven. Met een aantal partners - RIMO Limburg, Sint-Vincentiusvereniging, voedselbank en Delhaize - testte men uit hoe de samenwerking verfijnd kon worden, welke knelpunten er waren en wat uiteindelijk de oplossingen kunnen zijn. De proefperiode van dit project bedroeg twee maanden, na deze periode bleek het project een groot succes te zijn. (Lieten, 2012)

Uit een artikel van Het Laatste Nieuws blijkt dat men dankzij het pilootproject op één maand tijd maar liefst 10 000 euro aan voedsel had kunnen recupereren in één warenhuis. Deze producten werden opgehaald door de vrijwilligers van de Sint-Vincentiusvereniging, om ze daarna opnieuw te verdelen onder wie het nodig had. Dit initiatief vergt wel veel inzet en enthousiasme van medewerkers en vrijwilligers, want dagelijks (maandag t.e.m. zaterdag) gaan een zestal mensen tegen sluitingstijd de producten ophalen bij de handelaars, om ze vervolgens te voorzien van een etiket 'ingevroren op...'. Toch kunnen we het succes van dit proefproject niet laten schieten, daarom tracht men te bekijken hoe het uitgebreid kan worden naar heel Vlaanderen. (Hellemans, 2013)

9 Cliënteel van de voedselbedeling

9.1 Cliënteel in cijfers

In de nieuwe armoedemonitor staat te lezen dat 680 000 Vlamingen onder de armoederisicodrempel leven, dit is maar liefst gelijk aan 10,90% van de bevolking. In diezelfde monitor staat ook te lezen dat, zonder sociale zekerheid het armoedecijfer in Vlaanderen 38% zou bedragen. Een sterke sociale zekerheid beschermt dus duidelijk tegen armoede. (Noppe, 2014)

Sinds het begin van de jaren 90 zien we een voortdurende groei in het klantenbestand van de voedselbedeling. In 1995 klopten 70 000 personen aan, in 2000 ging het om 95 000 personen en in 2013 waren er al over de 122 000 'klanten'. (Steunpunt tot bestrijding van armoede, 2014)

Let wel: in bovenstaande cijfers gaat het om 'geregistreerde' gebruikers. Hoogstwaarschijnlijk zijn er nog tal van andere hongerlijders die niet naar de voedselbedeling gaan, want uit heel wat literatuur blijkt dat armen de bedeling van voedsel ervaren als paternalistisch en vernederend en dat het zeker niet bijdraagt tot een groter gevoel van eigenwaarde. In vele gevallen wordt echter de overlevingsdruk groot, waardoor armen hun schroom laten vallen en de stap na verloop van tijd toch zetten.

9.2 Onvoldoende budget

Honger komt niet doordat er te weinig voedsel beschikbaar is of omdat het voedsel duurder is geworden. Het hebben van honger wordt veroorzaakt door een samenspel van verschillende mechanismen waardoor mensen het moeilijk hebben om rond te komen en het moeilijk hebben om zich te handhaven in onze maatschappij. Denk bijvoorbeeld aan stijgende energieprijzen, torenhoge huurprijzen, dakloosheid, betaalbaarheid van gezondheidszorg, laaggeletterdheid, schuldenlast ... Wanneer zo'n elementen je leven induiken, kan het zijn dat je niet meer voldoende budget overhoudt om voedsel te kopen en het is dan dat de mensen aankloppen bij de voedselbedeling. (Indymedia, 2008)

Het zijn dus zeker niet alleen mensen met een leefloon die recht hebben op hulp van de voedselbedeling. Ook mensen die omwille van schulden of andere problemen niet voldoende budget overhouden om levensmiddelen aan te kopen, kunnen er terecht.

9.3 Kinderen zijn ook cliënten: cijfers en acties

Uit een artikel van het Belang van Limburg van 15 november 2014 blijkt dat er in Limburg 25 000 kinderen tussen 0 en 17 jaar leven in een gezin waar geen van de ouders werkt. Omgerekend is dit 15,3% van de kinderen in Limburg. Dit is ook veel meer dan de 11,2% van het Vlaams gemiddelde. Bovendien wordt 11,2% van de kinderen geboren in een kansarm gezin, zowel op niveau van Limburg, als op niveau van Vlaanderen. Deze berekening werd gemaakt door Kind en Gezin. Zij hielden hiervoor rekening met inkomen, arbeidssituatie, ontwikkeling van kinderen, huisvesting en gezondheidssituatie. Uit datzelfde artikel blijkt dat men bij Sint-Vincentius Genk-Zutendaal in één jaar tijd 12% meer kinderen over de vloer zag komen. (Casagrande, 2014)

Het pact 2020 wil tegen 2020 het aantal kinderen dat in armoede geboren wordt halveren en het algemene armoederisico in Vlaanderen met 30% doen dalen. Dit is een must, want we kunnen er niet onderuit dat in armoede geboren worden en opgroeien nefaste gevolgen heeft voor de ontwikkeling van kinderen. Het is een complexe problematiek die vraagt om een geïntegreerde aanpak, op Vlaams, lokaal en federaal niveau. Hiermee bedoelen we dat zowel overheden, dienstverlenende voorzieningen, middenveldorganisaties, verenigingen van mensen in armoede en de private sector de handen in elkaar moeten slaan. (VlaanderenInActie, 2015)

In 2011 organiseerde Vlaanderen in Actie een rondetafel kinderarmoede. Hier werd gefocust op de bestrijding van armoede bij kinderen tot en met drie jaar oud. Dit omdat uit recent onderzoek blijkt dat die periode cruciaal is om de armoedespiraal te doorbreken. Het is daarom van groot belang om in te zetten op kinderen tot en met drie jaar en hun gezin. (VlaanderenInActie, 2015)

10 De rol van het OCMW in de voedselbedeling

Het OCMW is een belangrijke speler op vlak van welzijn, ze heeft dan ook als algemene opdracht om noodzakelijke hulp te voorzien voor de inwoners van de gemeente. Het doel is om inwoners zo een menswaardig bestaan te garanderen. Het is dan ook een logisch gevolg dat het OCMW als dé partner gezien wordt op vlak van armoedebestrijding en armoedebeleid. (Depauw, Driessens, & Clerck, 2014)

Een aantal jaren geleden kreeg het OCMW strenge voorwaarden opgelegd om te bepalen of iemand in aanmerking kwam voor de voedselbedeling. In die tijd mochten enkel mensen die bestaansmiddelen hadden onder het leefloon een voedselpakket krijgen. Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen en mits schriftelijke verantwoording in het dossier mocht het OCMW hiervan afwijken. Dit betekende dan ook dat mensen, gekend omwille van bijvoorbeeld budgetbeheer of collectieve schuldenregeling geen recht hadden op voedselpakketten. In 2010 kwam men tot de vaststelling dat deze beperking indruist tegen het huidig profiel van mensen die in armoede leven. Het gaat immers vaak om mensen mét een inkomen, maar met tal van financiële problemen omwille van ziekte, tegenslag en/of schuldenlast. (VVSG, 2010)

Vandaag kunnen OCMW's zelf oordelen wie best geholpen kan worden met een voedselpakket. Op basis van een sociaal onderzoek tracht het OCMW te achterhalen of iemand behoeftig is en baat heeft bij een voedselpakket. Dankzij de versoepeling en het afstappen van strikte regels, hoopt men dan ook dat het voedsel terechtkomt bij de mensen die er het meest nood aan hebben. (VVSG, 2010)

Voor de bedeling van voedsel werken OCMW's vaak samen met liefdadigheidsorganisaties. Op het OCMW zelf krijgt men een soort van attest, waarin bevestigd wordt dan men recht heeft op voedselbedeling. Met dit attest gaat men dan naar de liefdadigheidsorganisatie die de bedeling van voedsel ter harte neemt.

11 De meest bekende initiatieven van voedselhulp

Bedelen van voedsel, het is een mooi initiatief. Toch hoor je ook vaak kritiek: 'voedselbedeling helpt de eerste honger te verdrijven, maar daarmee verdwijnt de armoede niet. Het houdt de armen in een afhankelijkheidspositie.' Zoals eerder aangekaart ervaren ook heel wat armen de voedselbedeling als vernederend, maar wanneer de nood te hoog is, zetten ze die schroom wel opzij. (Indymedia, 2008)

Het lijkt dus nog steeds van groot belang dat voedselbedeling blijft bestaan. Al sluiten we niet uit dat er hier en daar wat aanpassingen nodig zijn. Hieronder bespreek ik kort de meest voorkomende vormen van voedselondersteuning.

11.1 Voedselpakketten

Voedselpakketten worden op voorhand gemaakt en zijn voor iedereen hetzelfde. Dit leunt aan bij gelijkheid, zou je denken, maar op die manier is het niet altijd aangepast aan de ontvanger. Wanneer men werkt met vastgestelde pakketten, kan het voorkomen dat een alleenstaande bijvoorbeeld een blik ravioli ontvangt van 1,2 kg. Dit strookt absoluut niet met zijn noden. (Vandevoort, 2013)

Het kan ook dat de voedselpakketten op het moment zelf gemaakt worden. Afhankelijk van het aantal personen per gezin geven de vrijwilligers x-aantal producten mee. Ook hier ben je natuurlijk afhankelijk van het aanbod, maar de hoeveelheid wordt wel aangepast.

11.2 Sociale kruideniers

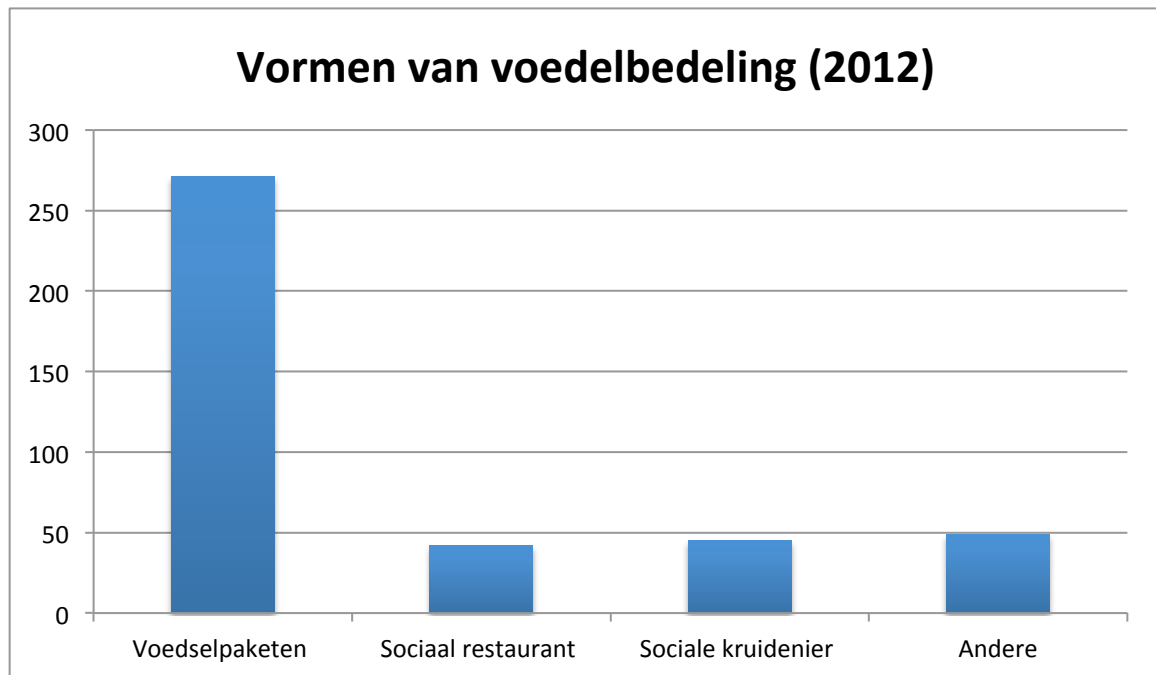
De sociale kruidenier kan gezien worden als een soort van buurtwinkel, maar dan eentje waar kwalitatieve producten aan sterk verminderde prijzen worden aangeboden. Het grote voordeel is dat de financieel zwakkere op deze manier zelf zijn boodschappentas kan samenstellen. Bovendien tracht men via deze kruidenierszaken een ontmoetingsplaats te creëren, een plaats waar financieel zwakkeren uit hun isolement treden en waar ze hun problematiek kunnen bespreken zonder schaamte. (Sociale Kruideniers Vlaanderen, 2014)

11.3 Sociale restaurants

De belangrijkste doelstelling van een sociaal restaurant is om het hele jaar lang warme maaltijden aan te bieden aan kansarmen, dit bovendien in een gezellige en gastvrije omgeving. Doorheen de jaren is de dienstverlening van een sociaal restaurant uitgebreid, om op die manier een zo groot mogelijke waaier aan behoeften te dekken. Het gaat

voornamelijk om hulp inzake opleiding, huisvesting en gezondheidszorgen. (Federatie van Belgische Restos du Coeur, 2014)

Uit onderzoek, daterend van 2012, blijkt dat de voedselpakketten bij uitstek de meest gebruikte vorm van voedselbedeling zijn. De sociale restaurants en sociale kruidenier hinkelen nog ver achterop. Nochtans blijken voedselpakketten, voorlopig, het minst te voldoen aan de noden van de gebruikers.

Bron: Actie-onderzoek naar de integrerende en activerende mogelijkheden van voedselbedeling door het actief betrekken van gebruikers – POD Maatschappelijke integratie

12 Bestaande emancipatorische/empowerende initiatieven rond voedselbedeling

Vaak hangt er een ongemakkelijk gevoel bij het gratis krijgen van producten, zoals ook het geval is bij voedselpakketten of maaltijden. De meesten zouden liever een handje toesteken of iets terugdoen. Dit fenomeen hangt samen met de 'power of giving'-logica, waarover ook antropoloog Marcel Mauss het heeft. Mauss legt bijvoorbeeld de link met het dagelijks leven: wanneer we uitgenodigd worden door vrienden, willen we bij aankomst altijd een cadeau afgeven en/of hen binnen afzienbare tijd uitnodigen bij ons thuis. Het gevoel van 'helemaal gratis' op bezoek te komen, geeft ons een ongemakkelijk gevoel. Dankzij de link met het dagelijks leven, is het mogelijk om ons een beetje in te beelden hoe de minderbedeelden zich voelen bij het afhalen van voedselpakketten, met het grote verschil dat het bij hen echt draait om overleven. Het is daarom van groot belang om na te denken over empowerende initiatieven rond voedselbedeling, want dit blijkt enorm belangrijk voor

de ontwikkeling van zelfrespect en waardigheid. Een aantal OCMW's testen reeds participatieve initiatieven uit. Bij het ontwikkelen van meer menswaardige en participatieve voedselhulp is het belangrijk om rekening te houden met de uitbreiding van de diversiteit van producten, de mogelijkheid tot het verstrekken van gezonde voeding alsook de mogelijkheid tot keuzevrijheid. (Driessens, Hubert, & Fransen, 2012)

Hieronder bespreek ik een aantal instanties, dewelke mij hebben aangesproken, die vernieuwende initiatieven toepassen.

12.1 OCMW van Marchin en het Maison des Solidarités

Behalve het sociale restaurant en de voedselbedeling, bieden zij ook tal van inschakelingsprojecten aan. Denk hierbij aan een kookatelier, soepbar, tuinatelier, fietsreparatie-ateliers, culturele uitstappen enzovoort. Deze initiatieven zorgen ervoor dat het sociaal isolement doorbroken wordt.

Daarbovenop werkt men ook aan de participatie van gebruikers, dit door hen bijvoorbeeld in te schakelen bij het verdelen van wekelijkse maaltijden. (Driessens, Hubert, & Fransen, 2012)

12.2 Het OCMW van Profondeville

Het OCMW van Profondeville heeft iemand in dienst die zich enkel en alleen bezighoudt met inschakelingsactiviteiten. Eén van de inschakelingsactiviteiten, die een link vormt met de voedselbedeling, is het moestuinproject. Bij de opstart van dit project, werden er drie voorstellen gedaan: werken rond productiviteit, sensibilisering en/of participatie. Voor mijn afstudeerproject vind ik vooral de sensibilisering en participatie interessant om te bespreken. Op vlak van sensibilisering is het de bedoeling om de productie van gezonde voeding aan te bieden aan de gebruikers van de voedselbedeling. Op vlak van participatie richt het project zich rechtstreeks op de gebruikers van het OCMW. Zij krijgen de mogelijkheid om vertrouwd te raken met de teelt en de oogst, alsook wordt er geluisterd naar hun noden en suggesties. (Driessens, Hubert, & Fransen, 2012)

12.3 Het OCMW van Ukkel

In een grote hangar, gehuurd door het OCMW, bevindt zich een sociale supermarkt. Het doelpubliek van deze supermarkt bestaat uit OCMW-cliënteel, cliënten van Actiris en de mutualiteit. Het doel is om hen aanvullende materiële hulp te bieden. Het mooie van dit concept is dat de gebruikers zelf de producten en de hoeveelheid kiezen, zij het wel beperkt binnen bepaalde grenzen, vastgesteld per persoon per jaar.

Dit project heeft misschien niet meteen iets te maken met participatie, toch vind ik het belangrijk om hier te vermelden. Aangezien de gebruikers hier zelf de producten én de hoeveelheden mogen kiezen, zal dit bijdragen tot meer menswaardige voedselbedeling, wat ook van groot belang is voor de toekomst. (Driessens, Hubert, & Fransen, 2012)

12.4 VZW De Schakel Beerse

De Schakel in Beerse werkt nauw samen met het plaatselijke OCMW. De Schakel is één van de 130 Welzijnsschakels in Vlaanderen waarin vrijwilligers samenwerken met gezinnen die armoede of uitsluiting ervaren. In deze verenigingen nemen armen het woord, vanuit de visie dat iedereen respect verdient en basisrechten heeft. Ontmoeting tussen mensen met en mensen zonder armoede-ervaring staat hier dan ook centraal, om op die manier bepaalde ideeën, noden en denkwijzen beter te begrijpen. In Beerse neemt ook het diensthoofd van de sociale dienst van het OCMW actief deel aan de lokale welzijnsschakel. Het OCMW wil zo haar werking inzake armoedebestrijding beter afstemmen op het publiek. Zo wordt er onder andere gesproken en overlegd over acties rond meer gezondere voeding in de voedselhulp.

De werking kan rekenen op de inzet van 53 actieve vrijwilligers, zeventien van hen zijn afkomstig uit de doelgroep. Deze werkingsgroep heeft ondertussen reeds vier deelwerkingen uitgebouwd: ontmoetingsruimte, tweedehandswinkel, Pampers en Co en een hobbyclub. Vooral het initiatief rond Pampers en Co vind ik interessant in kader van het onderdeel kinderarmoede in mijn eindwerk. Jonge ouders met financiële problemen kunnen bij Pampers en Co terecht voor melkvoeding, groentepapjes en/wegwerpluiers, dit allemaal aan goedkope prijzen. (Driessens, Hubert, & Fransen, 2012) Ik maak hier graag een korte verwijzing naar het OCMW van Sint-Truiden, mijn stageplaats. Ook zij hebben een gelijkaardig initiatief, onder de vorm van een babykaart. Met deze babykaart kan men bij plaatselijke apothekers terecht voor voeding en verzorging voor het kind.

13 Nood aan emancipatorische initiatieven

'Voedselbedeling houdt armoede in stand', dit kwam ik heel vaak tegen in mijn zoektocht naar informatie rond voedselhulp. Wanneer de bedeling van voedsel niet inzet op de krachten en participatie van gebruikers, wordt het gezien als een stap achteruit, want men raakt alleen maar meer en meer afhankelijk van anderen. Daarom streeft men ernaar om zoveel mogelijk in te zetten op werken aan empowerment.

Wanneer er geluisterd wordt naar de gebruikers en men op die manier beter tegemoet komt aan de noden en de behoeften, zetten we reeds een stap vooruit. De gebruiker heeft het gevoel invloed te kunnen uitoefenen op het aanbod, en dit heeft hem een gevoel van waardigheid. Anderzijds blijkt het belangrijk dat voedselhulp gepaard gaat met andere initiatieven, denk hierbij aan activiteiten of ontplooiingsruimten. Financiële problemen veroorzaken vaak andere problemen, dus enkel tegemoetkomen via voedselpakketten blijkt vaak onvoldoende. Wanneer men op dezelfde plaatst tegelijkertijd terecht kan voor een babbel, een activiteit lijkt men zich meer begrepen, geaccepteerd te voelen en is de stap naar voedselhulp makkelijker gezet. (Driessens, Hubert, & Franssen, 2012)

Deel 3: Praktijk

Zoals beschreven in de literatuurstudie bestaan er tal van initiatieven rond de bedeling van voedsel. Stilaan proberen ook heel wat OCMW's en andere verenigingen meer empowerende organisatievormen op poten te zetten. Ieder OCMW heeft echter zijn eigen inbreng en insteek op vlak van voedselbedeling. Daarom onderzoek ik specifiek voor Sint-Truiden welke mogelijkheden er benut (kunnen) worden.

Om meer zicht te krijgen op de kwaliteiten, verbeterpunten, mogelijkheden ... van de voedselbedeling in Sint-Truiden heb ik enquêtes afgenomen bij drie betrokken partijen. Zo heb ik mijn collega's van het OCMW onderworpen aan een vragenlijst rond de tevredenheid op vlak van samenwerking met Sint-Vincentius, alsook de tevredenheid van de voedselbedeling zelf. Diezelfde enquête heb ik ook voorgelegd aan de vrijwilligers van Sint-Vincentius. In totaal heb ik 21 reacties ontvangen op deze bevraging (Zie bijlage 1).

Uiteraard is het ook belangrijk om de mening te kennen van de mensen die effectief gebruik maken van de voedselbedeling. Zij zitten er tenslotte middenin en weten waar het schoentje wringt of waar net de kwaliteiten van de bedeling en/of de samenwerking zich bevinden. Ik heb twintig gezinnen bevroegd die gebruik maken van de voedselbedeling. Dertien van deze gezinnen hebben kinderen ten laste, vaak gaat het echter om tieners (Zie bijlage 2).

Graag bespreek ik eerst de resultaten van de medewerkers van OCMW en Sint-Vincentius. Daarna geef ik een blik op de mening van de 'gebruikers', met hier en daar een verwijzing naar de medewerkers/vrijwilligers.

Tot slot leg ik alle betrokken partijen, na het grondig bestuderen van de enquêteresultaten, een aantal nieuwe vormen van voedselhulp voor. Welke optie hun voorkeur krijgt, wordt aangeduid in de slot-enquête (Zie bijlage 3). Ook de mening van de gebruikers wordt gevraagd, voor hen voorzie ik echter een aantal fiches met foto's, om zo de mogelijke opties concreet toe te lichten (Zie bijlage 4).

14 De mening van OCMW en Sint-Vincentius

In totaal heb ik 21 medewerkers een enquête laten invullen. Vijf van hen zijn vrijwilligers bij Sint-Vincentius, de overige zestien deelnemers zijn OCMW-medewerkers. In de volledige groep zitten vijf mannen en zestien vrouwen. Op het eerste zicht lijkt er geen onderscheid te zijn in de mening van mannen en vrouwen.

14.1 Samenwerking: kwaliteiten en verbeterpunten

De manier van samenwerken lijkt voor alle deelnemers duidelijk te zijn, want zowat iedereen geeft ongeveer hetzelfde antwoord als er gevraagd wordt om de samenwerking tussen beide instanties te omschrijven. Het is namelijk zo dat het OCMW fungeert als doorverwijzer. Zij bekijken, via een financieel onderzoek, of mensen in aanmerking komen voor de voedselbedeling. Is dat het geval, dan schrijven ze een voedselbon uit, deze bon is geldig voor drie maanden. Indien het gaat om een dringend geval kan het OCMW ook steeds contact opnemen met Sint-Vincentius om te horen of de persoon in kwestie de dag zelf nog een voedselpakket kan afhalen. Er kan ook contact worden opgenomen met Sint-Vincentius voor kleding, meubels, speelgoed ... maar in het kader van mijn eindwerk is dat minder relevant.

Beide partijen lijken dus goed te weten wat de samenwerking juist inhoudt. Echter, wanneer ik pols naar de verbeterpunten komen er toch nog een aantal elementen aan het licht. Zo geven een drietal medewerkers van het OCMW aan dat het vrij verwarrend is welke vrijwilliger van Sint-Vincentius ze moeten contacteren en op welk nummer hij/zij bereikbaar is. Daarbovenop wordt er meermaals aangegeven dat sommige cliënten die, volgens het berekeningssysteem van het OCMW, geen recht hebben op een voedselpakket, vaak toch een pakket meekrijgen van de vrijwilligers. Op zo'n moment wordt de meerwaarde van het uitschrijven van een voedselbon wel eens in vraag getrokken.

Zowel uit de enquêtes van de OCMW-medewerkers, als uit de enquêtes van de vrijwilligers van Sint-Vincentius blijkt dat het overleg tussen beiden reeds sterk vooruitgegaan is. Toch geven een aantal personen, uit beide kampen, aan dat het overleg nog beter kan. Het overleg mag vooral frequenter en concreter zijn. Zo snakken heel wat medewerkers naar een meer open communicatie rond individuele dossiers, de werking, gewijzigde problemen... om de hulpverlening zo nog beter op elkaar af te stemmen. Er werd in de enquête ook aangehaald dat het bijvoorbeeld fijn zou zijn om maandelijks een lijst te ontvangen van wie is langs geweest op de bedeling, zodat ze ontdekken wie er ook echt

gebruik van maakt. In kader van kinderarmoede is er echter wel driemaandelijks overleg tussen OCMW en Sint-Vincentius.

Uiteraard bezit de samenwerking ook zijn goede kanten. Zo geven heel wat ondervraagden aan dat ze erg snel geholpen worden door Sint-Vincentius, zelfs in crisissituaties. Bovendien neemt men altijd de tijd om naar je verhaal of vraag te luisteren. Er wordt echter een aantal keren aangegeven dat het contact met bepaalde personen van Sint-Vincentius veel beter verloopt dan met anderen. In de goede contacten wordt meer open gecommuniceerd en krijgt men vaak ook een beter beeld van de cliënt. Bovendien kaart men aan dat de samenwerking laagdrempelig, flexibel en discreet gebeurt. Tot slot legt men ook sterk de nadruk op wederzijds begrip: ze appreciëren elkaars inzet.

Wanneer ik peil naar de tevredenheid over de procedure van deze samenwerking, geeft maar liefst 81% aan tevreden te zijn. De overige deelnemers zijn allemaal zeer tevreden. Er werd ook een aantal keren aangegeven dat het misschien niet slecht zou zijn als er een bekend gezicht van het OCMW aanwezig zou zijn op de voedselbedeling. Misschien een idee voor de toekomst?!

14.2 Omgang met (mogelijke) kandidaten voor de voedselbedeling

Soms is het zo dat mensen gehoord hebben van de voedselbon en er dus zelf achter komen vragen op het OCMW. Er wordt dan een financieel onderzoek gedaan om te bekijken of ze er ook effectief recht op hebben. Anderzijds kan het ook zijn dat de maatschappelijk assistent een schrijnende nood vaststelt, op zo'n moment zal de hulpverlener zelf initiatief nemen. Sommige medewerkers kiezen ervoor om meteen een financieel onderzoek te doen, anderen geven eerst wat uitleg rond de voedselbedeling en polsen zo of de cliënt het ook ziet zitten om er naartoe te gaan. Wanneer cliënten niet dieper willen ingaan op het voorstel tot voedselbedeling, wordt dit steeds gerespecteerd.

Het praktische gedeelte, namelijk onderzoek naar de financiële situatie en de uitleg rond de voedselbedeling neemt het OCMW voor zijn rekening. Bij Sint-Vincentius daarentegen staat men in voor de concrete hulp. Mensen komen er naartoe om voedsel te krijgen, maar sommigen luchten er ook graag eens hun hart. De medewerkers van Sint-Vincentius geven dan ook aan dat ze iedereen helpen, zonder vooroordelen. Ze hebben begrip voor ieders situatie en hebben als doel om mensen vrolijk naar buiten te laten gaan.

Maar wordt er ook aandacht geschonken aan 'het waarom'? Waarom vallen mensen terug op de voedselbedeling? Op het OCMW bekijkt men sowieso de financiële situatie, maar soms wordt er ook voorzichtig gepolst, mits toestemming van de cliënt, of er nog andere achterliggende problemen zijn die leiden tot financiële problemen. Het merendeel van de OCMW-medewerkers is ervan overtuigd dat enkel een voedselbon uitschrijven geen perspectieven biedt voor de toekomst. Samen met de cliënt op weg gaan en oplossingen zoeken voor de oorzaken van de financiële problemen, dat zal leiden tot betere vooruitzichten. Via het budgetbeheer tracht men mensen reeds te begeleiden, maar sommige medewerkers schenken ook aandacht aan de manier waarop cliënten boodschappen doen, alsook waar zij hun boodschappen doen. Op die manier kunnen dingen in kaart gebracht worden en veranderen.

Zoals eerder gezegd geeft Sint-Vincentius aan dat ze iedereen helpen, zonder vooroordelen. Ik heb zelf een tweetal bedelingen gevolgd, en ik kan inderdaad besluiten dat ze het verhaal van de mensen niet moeten kennen, ze willen gewoon hulp bieden aan ieder die het nodig heeft. Toch horen OCMW-medewerkers geregeld van cliënten dat niet iedereen op dezelfde manier behandeld wordt. De 'favorieten' worden voorgetrokken en krijgen al eens iets extra's mee, of zo komt het toch over bij sommige cliënten. Ook ik heb dit, via de enquête, vernomen bij een aantal cliënten. Dit kan misschien een aandachtspunt zijn naar de toekomst toe.

14.3 Inspraak en participatie van cliënten

Op het OCMW kunnen cliënten aangeven of ze al dan niet gebruik wensen te maken van de voedselbedeling. Bij Sint-Vincentius is het dan weer mogelijk om aan te geven dat je bepaalde producten niet wenst mee te krijgen of niet lust. In de mate van het mogelijke wordt er dan een vervangend product voorzien. Zover reikt de inspraak van cliënten.

Wanneer er bij Sint-Vincentius gepolst wordt of zij wat meer inspraak zouden geven aan de 'cliënten', dan is hun antwoord zeer uniform: 'neen'. Ze geven aan dat men dit in het verleden geprobeerd heeft, maar dat het niet goed is uitgedraaid. Het OCMW en de leden van het bestuur hebben volgens hen wel inspraak en dat vinden ze voldoende.

Bij de medewerkers van het OCMW daarentegen verschillen de meningen. Sommigen zijn er resoluut tegen, anderen zijn er dan weer helemaal voor en nog anderen vinden het moeilijk te bepalen. Hieronder zet ik de argumenten van alle groepen op een rij.

De tegenstanders vinden dat iedereen recht moet hebben op hetzelfde, tenzij dit niet haalbaar is omwille van geloofs- of andere overtuiging. Anderzijds vinden zij ook dat er al voldoende inspraak is, want mensen kunnen aangeven of ze bepaalde wensen hebben omwille van dieet, suikerziekte enzovoort. Wel geven ze aan dat er bijvoorbeeld jaarlijks een enquête kan afgenomen worden die peilt naar de tevredenheid. Op die manier kan men toch rekening houden met bepaalde opmerkingen en de bedeling zo eventueel beter laten verlopen.

De twijfelaars willen enerzijds wel verandering, maar twijfelen of het praktisch haalbaar is. De meesten denken dat inspraak in het huidige systeem niet goed zal komen. Er zou dan eerder de overstap gemaakt moeten worden naar een soort van supermarktsysteem.

De voorstanders vinden hoofdzakelijk dat er meer inspraak moet zijn rond de samenstelling van de pakketten. Ook werd aangekaart dat inspraak via 'Onder Ons', een vereniging die ontmoetingsmomenten regelt met armen, misschien een positief effect zou hebben. Bovendien zijn ze ervan overtuigd dat het mensen zelfredzamer maakt en dat de hulpverlening doeltreffender wordt als je mensen zelf meer beslissingsbevoegdheid geeft.

Maar volstaat inspraak wel? Misschien is het interessanter om mensen effectief te laten participeren bij de voedselbedeling? Bij Sint-Vincentius staat men daar absoluut niet achter. Bij het OCMW hebben we zowel voor- als tegenstanders. Toch zal dit, zoals hierboven ook reeds gezegd, kunnen bijdragen tot een betere zelfredzaamheid en een meer doeltreffende hulpverlening.

14.4 De ideale wereld

In de enquête heb ik ook gepolst naar het ideaalbeeld van de medewerkers en vrijwilligers. Wat zien zij als ideale vorm van voedselbedeling? En wanneer kunnen zij spreken van een ideale samenwerkingsvorm? Ik bespreek hieronder de antwoorden die daaruit voort zijn gekomen.

14.4.1 De gedroomde voedselbedeling

De vrijwilligers van Sint-Vincentius zijn over het algemeen tevreden over de huidige werking van de voedselbedeling. Ze hebben niet meteen een ander droombeeld, enkel de verscheidenheid in producten kan naar hun mening nog wat verbeteren.

Onder de medewerkers van het OCMW zijn er wel een aantal die een bepaald ideaalbeeld voor ogen hebben. Zo komt er meermaals het idee naar voor om een soort van supermarktsysteem te ontwikkelen. De winkel is enkel toegankelijk voor kansarmen. Toch lijkt het hen zinvol om ook aan de kansarmen een kleine vergoeding te vragen, waarna ze dan een kar met producten kunnen vullen. Op die manier lijkt het minder op liefdadigheid, waardoor het betuttelende van de voedselpakketten wat op de achtergrond komt te staan. Als toevoeging wordt er op het OCMW ook gedacht om mogelijks gebruikers tewerk te stellen in de supermarkt, om op die manier twee vliegen in één klap te slaan.

Een ander idee is de aanleg van volkstuintjes, waar kansarmen verse groenten kunnen kweken. Eventueel kunnen deze groenten naar de voedselbedeling gaan of verkocht worden tegen zeer democratische prijzen.

Daarbovenop wordt er ook gedacht aan voedselbedeling aan huis, om op die manier sterkere contacten te ontwikkelen en te zien wat er bij 'gebruikers' thuis zoal gaande is. Men is zich er wel van bewust dat er dan nood is aan meer vrijwilligers. Wat misschien ook wel aansluit bij een andere bemerking uit de bevragingen: er mogen gerust wat jongeren worden toegevoegd aan het vrijwilligersteam van Sint-Vincentius, om op die manier meerdere visies in de werking te stoppen. Een ander, en eerder gehoord idee is de aanwezigheid van een bekend gezicht van het OCMW op de bedeling, ook dit kan zorgen voor extra helpende handen.

14.4.2 De gedroomde samenwerking

De samenwerking tussen OCMW en Sint-Vincentius, ook daar zijn de vrijwilligers van Sint-Vincentius vrij kort en krachtig in. Voor hen bestaat de ideale samenwerking uit respect, een goede communicatie en luisteren naar elkaars mening. Bovendien vinden ze het belangrijk om te kunnen blijven werken met vrijwilligers. Toch is er ook iemand die aangeeft dat een samenwerking met alle sociale diensten misschien een goed idee zou zijn.

Voor de OCMW-medewerkers zou er best een nog nauwere samenwerking mogen zijn, zo wensen ze bijvoorbeeld meer terugkoppeling rond de cliënt die doorverwezen wordt. Maar ook samenwerking op de werkvloer hoort bij dit idee. Een bedeling waar zowel vrijwilligers als OCMW-medewerkers aanwezig zijn, dat opent perspectieven. Langs de ene kant heb je dan de expertise van de hulpverleners, en langs de andere kant de vrijwilligers met hun onvoorwaardelijke aanvaarding van cliënten. Misschien leidt deze 'werkpleksamenwerking'

er ook wel voor dat eventuele problemen, noden, alsook kwaliteiten sneller aan het licht komen.

Tot slot wordt er nog aangekaart dat het fijn zou zijn als er een samenwerking ontstaat waarin er meer vertrouwen is in elkaar. Wanneer iemand een attest krijgt, mag ervan uitgegaan worden dat het financieel onderzoek gevoerd is en deze beslissing dus correct is. Ook in de omgekeerde situatie, wanneer een attest geweigerd wordt, mag ervan uitgegaan worden dat dit een correcte beslissing is.

14.5 Persoonlijke reflectie

Hieronder blik ik even terug op de mening van OCMW-medewerkers en vrijwilligers van Sint-Vincentius. Wat is me opgevallen in hun antwoorden? Wat blijft me bij? Waar kan ik me wel/niet in vinden? Welke besluiten kan ik trekken?

Betreffende de samenwerking tussen beide partners, kan ik besluiten dat dit over het algemeen vlot verloopt. Mits hier en daar een aanpassing op vlak van bereikbaarheid en een iets meer open communicatie denk ik dat iedereen er een zeer tevreden gevoel bij heeft. Er wordt namelijk aangegeven dat de samenwerking laagdrempelig, flexibel en discreet gebeurt, wat ik persoonlijk als zeer positief beschouw. Een iets nauwere samenwerking op de werkvloer, zowel de aanwezigheid van hulpverleners als vrijwilligers tijdens een bedeling, kan naar mijn gevoel zeker perspectieven openen. Er is meer contact, beter zicht op de werking van beide partijen én knelpunten kunnen zo sneller gecommuniceerd worden.

De OCMW-medewerkers geven aan aandacht te schenken aan 'het waarom', waarom komen mensen terecht bij de voedselbedeling? Op het OCMW achterhaalt men sowieso de financiële situatie, maar daarnaast schenken ze ook aandacht aan achterliggende problemen en het koopgedrag van mensen. Zo werd er bijvoorbeeld aangehaald dat ze al eens samen met cliënten overlopen waar ze boodschappen doen, de manier waarop ze hun boodschappen doen enzovoort, om op die manier dingen in kaart te brengen en te veranderen. Met deze aanpak leert men cliënten om zelf stappen te ondernemen, wat mijn inzien, de cliënt sterker maakt en hem/haar in staat stelt om naar de toekomst toe terug alles op eigen initiatief te doen. Anderzijds, werken naar initiatiefzin en vooruitgang dat kan niet gerealiseerd worden bij het uitdelen van voedselpakketten. Daarom lijkt het, mij persoonlijk, zeer belangrijk dat er ook andere initiatieven komen, buiten de bedeling van pakketten.

Op vlak van inspraak voor cliënten, waren er drie groepen te onderscheiden. De voorstanders, de tegenstanders en de twijfelaars. Ikzelf kan me wel vinden in de laatste groep, de twijfelaars. Het is inderdaad niet makkelijk om de doelgroep inspraak te geven en toch nog iedereen hetzelfde te behandelen. En toch... voedselpakketten maken mensen alleen maar meer afhankelijk. Dus er moet nagedacht worden over alternatieven. Daarbovenop polste ik ook of het niet interessant zou zijn om mensen te laten participeren bij de voedselbedeling, opvallend is dat men bij Sint-Vincentius resoluut aan hetzelfde touw trekt en volmondig 'neen' antwoordt. Eerlijkheidshalve moet ik toegeven dat ook ik denk dat

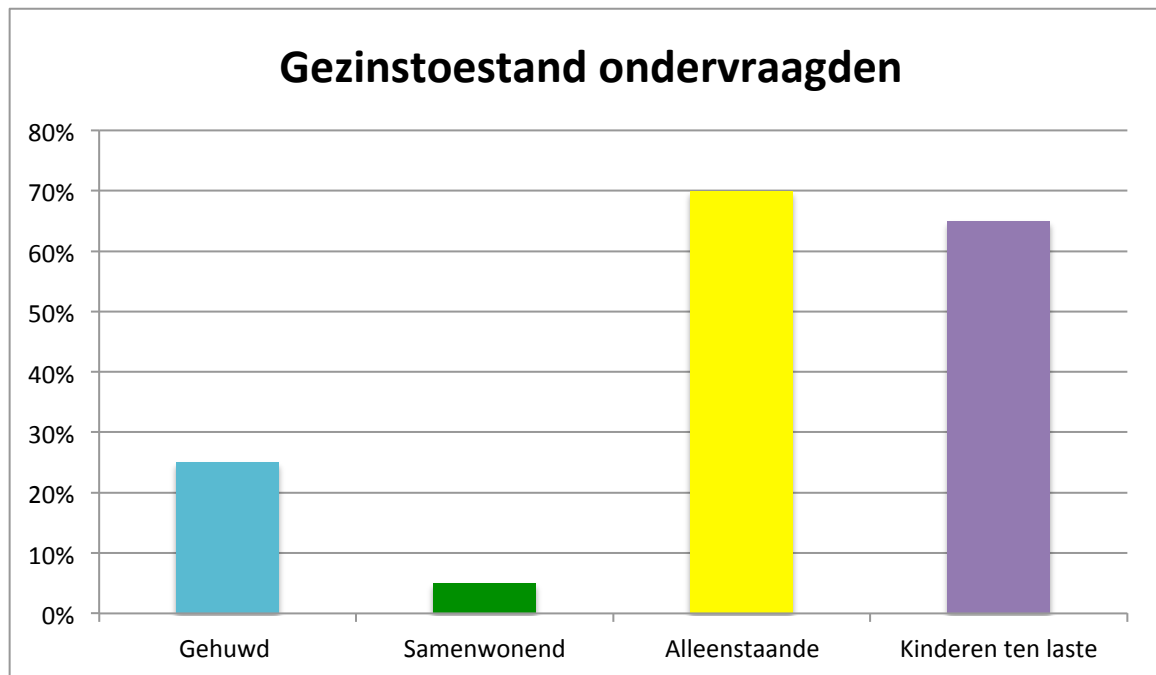

participatie niet haalbaar is in het huidige systeem. Anderzijds denk ik wel dat er initiatieven kunnen uitgewerkt worden waarin de doelgroep wel gerust zijn steentje kan bijdragen.

Wanneer ik vraag naar de gedroomde voedselbedeling, komen er interessante ideeën naar voor. Het idee om met een soort van supermarktsysteem te werken had ikzelf ook reeds in gedachten, hier ga ik dus zeker mee aan de slag gaan. Ook het idee van de volkstuintjes lijkt me wel iets, zeker ook omdat later in dit werkje nog duidelijk wordt dat gebruikers van de voedselbedeling liever wat meer en wat versere groenten zouden krijgen. Tot slot wordt ook aangegeven om over te stappen naar voedselbedeling aan huis. Dit was totaal nog niet in me opgekomen, maar het lijkt me wel iets. Ik pin het idee alleszins vast in mijn achterhoofd.

15 De mening van het cliënteel

Voor het cliënteel was er een andere enquête, meer gericht op de tevredenheid betreffende inschrijfprocedure, ontvangst, producten van de voedselbedeling, organisatie van de voedselbedeling enzovoort. Twintig gezinnen wilden meewerken aan mijn bevraging. De deelnemers zijn tussen de 28 en 71 jaar oud, een gevarieerde groep dus. Het merendeel van de ondervraagden zijn alleenstaand of hebben kinderen ten laste, dit kan je afleiden uit de tabel hieronder. Ongeveer de helft van de groep maakt nog niet zo lang gebruik van de voedselbedeling, zo'n één tot vier maanden. Een viertal gezinnen gaan reeds anderhalf tot twee jaren. En een kleiner gedeelte van de groep maakt reeds geruime tijd gebruik van de voedselbedeling, dit situeert tussen de negen en vijftien jaar. De meesten onder hen genieten ook nog andere hulp van het OCMW, denk hierbij aan leefloon, budgetbeheer, tegemoetkomingen in gas en elektriciteit, socioculturele participatie, babykaart enzovoort.

15.1 Tevredenheid rond de inschrijfprocedure

Kort nog even schetsen hoe de inschrijfprocedure verloopt: kandidaten voor de voedselbedeling ontvangen eerst een voedselbon, soort attest op het OCMW. Wanneer ze dit attest in handen hebben, kunnen ze naar Sint-Vincentius gaan, om daar een voedselpakket af te halen. Het attest moet echter om de drie maanden hernieuwd worden, een driemaandelijks bezoek aan het OCMW is dus noodzakelijk.

Het overgrote merendeel van de ondervraagden (75%) is tevreden over de inschrijfprocedure. Driemaandelijks teruggaan naar het OCMW is geen probleem. De meesten geven aan dat ze er ook iets voor over moeten hebben om een voedselpakket te kunnen krijgen en het uitschrijven van de voedselbon verloopt steeds vlot, waardoor het niet al te veel tijd in beslag neemt. Bovendien zegt zowat iedereen dat het systeem duidelijkheid biedt en dat het een handig controlemiddel is. Als je een attest in handen hebt, weet je dat je recht hebt op een voedselpakket en dat het niet zomaar aan iedereen kan meegegeven worden.

Toch peil ik ook even of er bij de eerste voedselbon wel duidelijk werd megedeeld wat dit document juist inhield en wat ermee gedaan moest worden. De resultaten zijn lovend: 90% vond het duidelijk en 10% geeft zelfs aan dat dit zeer duidelijk was. Iedereen bevestigt dat er bij de eerste voedselbon wordt uitgelegd wanneer ze waar moeten zijn en wat de voedselbedeling juist inhoudt. Bovendien voorziet Sint-Vincentius op maandagavond ook altijd een moment om nieuwe cliënten te ontvangen. Zo kan er op een rustige manier uitgelegd worden hoe de bedeling verloopt. Het OCMW geeft ook steeds aan dat mensen best eerst even op maandagavond langsgaan.

Ondanks het feit dat iedereen tevreden is over de procedure, worden er toch een aantal tips meegegeven. Zo werd eerder aangegeven dat niemand een probleem had om driemaandelijks langs het OCMW te gaan voor een nieuw attest, maar ontstond er toch het idee om attesten via mail te bezorgen of voor langere tijd toe te kennen, wanneer men weet dat er niets aan de situatie verandert. Anderzijds blijkt ook het analfabetisme nog steeds een probleem te zijn in Sint-Truiden. Sommigen hebben moeite met het lezen van het attest, en vroegen zich af of er misschien een mogelijkheid is om met pictogrammen te werken.

Daarbovenop kwam er een eerder algemene tip voor het OCMW aan het licht. Blijkbaar zijn er tot op de dag van vandaag te weinig mensen op de hoogte van wat een OCMW juist doet, waar het OCMW voor staat. Er wordt aangegeven dat het belangrijk is om daar meer aandacht aan te schenken, want op die manier zullen mensen sneller de stap naar hulp durven zetten.

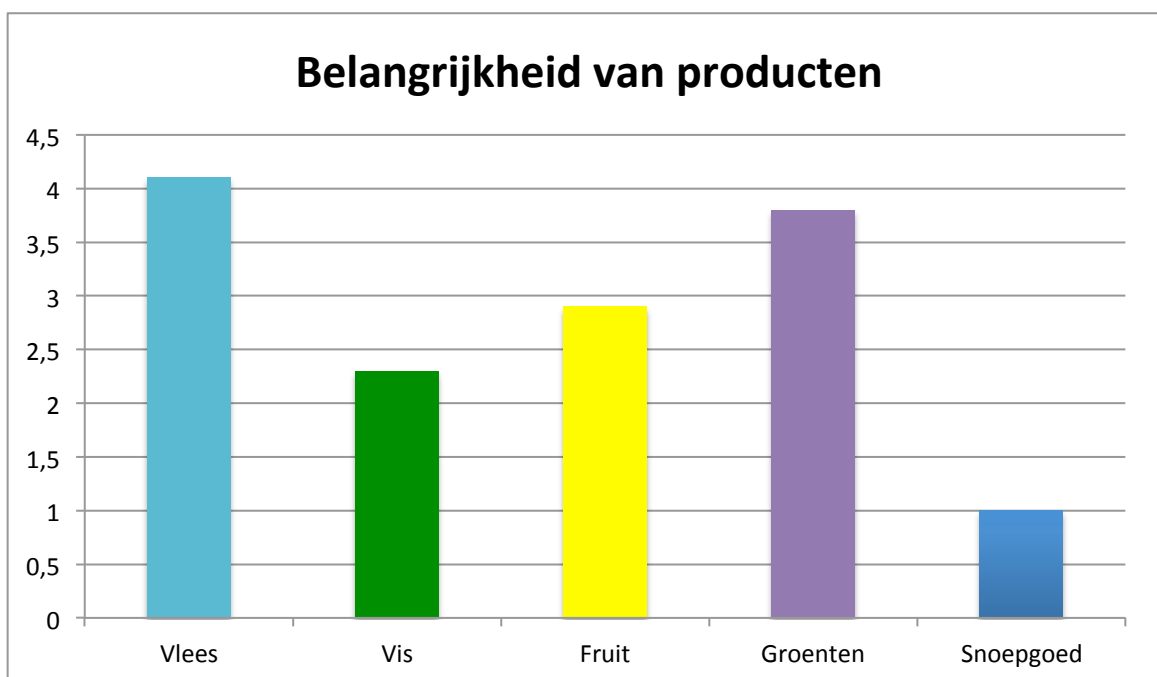
15.2 Tevredenheid rond ontvangst

Zowel over de ontvangst bij het OCMW als bij Sint-Vincentius is men tevreden. Er wordt aangegeven dat er op het OCMW goed geluisterd en geholpen wordt en dat ze er vriendelijk zijn. Als negatief punt wordt er wel aangehaald dat ze bij het intake team bijna altijd bij iemand anders terecht komen, wat ervoor zorgt dat alles opnieuw opgezocht moet worden of dat er soms een andere uitleg gegeven wordt dan bij een vorige afspraak.

De vrijwilligers van Sint-Vincentius worden bedolven onder de complimenten. Ze zijn vriendelijk, tonen interesse in de mensen en verzetten hard werk. Iedereen is tevreden over de manier waarop de vrijwilligers met hen omgaan bij Sint-Vincentius.

15.3 Tevredenheid over het aanbod

Wanneer we peilen in welke mate de voedselbedeling tegemoetkomt aan de noden van de gebruikers, wordt er gemiddeld een 7,2 gegeven. En als we dan kijken naar welke goederen men het liefst krijgt, dan staat vlees met stip op één, gevolgd door groenten, fruit en vis. Snoepgoed staat bij iedere ondervraagde op de laatste plaats.

Zeven op tien, dat is lang niet slecht. Heel wat mensen geven aan blij te zijn gebruik te kunnen maken van de voedselbedeling en ze zijn dus tevreden met alles wat ze krijgen. Toch zitten er, gelukkig, ook wat mensen bij die durven aangeven hoe de hulp eventueel verbeterd kan worden. Ik maak hieronder een opsomming van de verbeterpunten:

- minder vaak rijst,
- vaker melk,
- te weinig charcuterie + in te grote verpakkingen om alles in één keer te ontdooien,
- meer vlees,
- eventueel eens echte aardappelen,
- beter letten op houdbaarheidsdatum,
- minder diepvriesproducten,
- meer verse producten, voornamelijk verse groenten,
- vaker yoghurt,
- basisproducten (melk, water, olie) vaker meekrijgen,
- chaotisch: veel mensen op kleine ruimte,
- uren aanpassen: te lange wachtrijen.

Ook peil ik even naar het aanbod voor kinderen. Ik had echter maar een zestal gezinnen met kleine kinderen, waardoor ik slechts een klein percentage deelnemers heb kunnen bevragen rond dit aanbod. Over het algemeen zijn ze hier wel tevreden over. De dingen die worden meegegeven zijn volgens hen goed voor kinderen, en dan gaat het blijkbaar niet enkel over etenswaren. Er worden ook activiteiten georganiseerd voor de kinderen en je kan er kleding uitzoeken. Bij de laatste bedeling, waar ikzelf aanwezig was, zag ik ook een hoek met boekjes, speelgoed en popjes voor kinderen. Dit kon men zelf uitkiezen en meenemen. Op vlak van etenswaren vindt men het vooral leuk dat er af en toe eens een koekje of snoepje tussen zit voor de kinderen. Het aanbod van melk, fruit- en groentepap is dan weer eerder te beperkt. Ook luiers blijken een grote kost voor gezinnen met jonge kinderen. Ze krijgen wel luiers mee op de voedselbedeling, maar indien mogelijk zouden ze graag wat meer willen.

15.4 Inspraak graag?!

Meer dan de helft van de personen geeft aan geen nood te hebben aan meer inspraak. De meningen waarom men geen inspraak wil, zijn divers. Sommigen denken dat, wanneer je iedereen inspraak zal geven, alles veel te complex en chaotisch zal worden. Anderen zeggen bijvoorbeeld liever niet wat ze anders zouden willen, uit schrik voor de reactie van de vrijwilligers. Er wordt ook gezegd dat vragen steeds vrij staat, dat je bijvoorbeeld altijd mag vragen naar een vervangproduct, en dat vinden ze voldoende op vlak van inspraak. Bovendien zat er een mooie uitspraak bij die ik zeker niet verloren mag laten gaan: je kan

een heerlijk gerecht maken met simpele, goedkope producten, dus we zouden blij moeten zijn met alles wat we krijgen.

Wat vooral ook opvalt is dat de ondervraagden maar al te goed beseffen dat Sint-Vincentius niet meer kan doen dan de producten te geven die zij aangeboden krijgen én dat Sint-Vincentius reeds de nodige berekeningen heeft gemaakt om het juist aantal producten per gezinsgrootte mee te geven.

15.5 De ideale voedselbedeling

Tot slot was er nog de meest moeilijke en meest interessante vraag van de enquête: 'Stel, je zou de voedselbedeling volledig zelf mogen organiseren. Hoe zou jij het aanpakken om gezinnen die het moeilijk hebben van voedsel te voorzien?' Ik geef meteen ook al aan dat ze nog niet moeten nadenken over de praktische zaken, ze mogen simpelweg verwoorden hoe de voedselbedeling er in hun droomwereld uitziet. Dit blijkt echter geen makkelijke opgave. En ik moet zeggen, de droomwereld van de cliënten ziet er vrij sober uit. De meeste ondervraagden opteren nog steeds voor een bedeling met vaste pakketten, mits hier en daar een kleine aanpassing.

Heel wat onder hen vinden het krijgen van vaste voedselpakketten aangenaam, omdat ze dan steeds weten wat ze mogen verwachten. Iemand geeft bijvoorbeeld ook aan dat het krijgen van vaste pakketten prima is, mits de vervallen producten worden weggelaten. Maar wat voornamelijk in het hoofd van de gebruikers omgaat, is dat er beter gecontroleerd mag worden of iemand effectief recht heeft op een voedselpakket. Zij hebben namelijk het gevoel dat er ook mensen staan aan te schuiven die er niet meteen nood aan hebben, ze leiden dit af uit de chique auto's waarmee sommigen naar de bedeling komen, de mooie kleding én het feit dat er mensen zijn die een groot deel van de gekregen producten zomaar weggooien langs de straat. Ik wil hier even duiden op het verschil in mening tussen OCMW-medewerkers en cliënteel. Eerder in dit werk kon je lezen dat de OCMW-medewerkers het zouden appreciëren als er vertrouwen zou zijn in hun geleverde onderzoek op vlak van financiële situatie van rechthebbenden. En akkoord, misschien is het wat kortzichtig om conclusies te trekken uit de auto's en de kleding die mensen ter beschikking hebben, want dit kan puur zijn om de schijn wat hoog te houden. Toch denk ik dat het belangrijk is om aandacht te schenken aan dit meningsverschil. Samenhangend met dit 'probleem', kaarten ook een aantal personen aan dat er meer op basis van inkomen bepaald mag worden hoeveel producten iemand meekrijgt.

Sommigen durven echter al iets verder te treden in hun droomwereld, hetzij weliswaar met kleine pasjes. Zo wordt er bijvoorbeeld aangegeven dat het wel leuk zou zijn als de bedeling in een grotere ruimte kon doorgaan, waar je dan zelf producten mag kiezen. Dit hangt sterk samen met het idee van een aantal OCMW-medewerkers om een soort van supermarktsysteem te ontwikkelen. Een iets minder ingrijpend, maar ook interessant voorstel is om steeds een lijst van de aangeboden producten mee te krijgen, zodat je zelf kan aanduiden welke producten je bij de volgende bedeling wenst. Daarbuiten wordt nog aangekaart dat er misschien wat vaker een bedeling kan plaatsvinden, zeker bij de feestdagen, zodat je dan eens iets extra's in huis hebt. Eén iemand gaf ook aan dat in zijn droomwereld de mensen elkaar zouden helpen, mensen delen onderling producten uit. Mooi om te horen dat er toch nog mensen geloven in en dromen van de goedheid van mensen.

Omdat ik tijdens mijn literatuuronderzoek meermaals botste op het feit dat heel wat mensen een voedselpakket als betuttelend en paternalistisch beschouwen, zat ik zelf ook reeds met het idee om een soort van supermarktsysteem te ontwikkelen. Met deze gedachte in mijn achterhoofd, polste ik tijdens de enquête wat cliënten ervan zouden vinden als de producten zouden uitgestald worden en ze zelf producten mogen pakken. Het resultaat vond ik eerder verrassend. Het merendeel van de mensen geeft aan dit geen goed idee te vinden, want dan wordt men hebberig, blijven steeds dezelfde producten staan en het zou zelfs kunnen uitmonden in ruzie. Ik mag dit echter niet veralgemenen, er zijn ook een aantal deelnemers die aangeven het wel te zien zitten om zelf producten te mogen uitkiezen. Al was het ook hier opvallend dat voornamelijk mensen van vreemde origine voorstander bleken te zijn.

15.6 Persoonlijke reflectie

Ook uit de enquêtes van het cliënteel heb ik heel wat nuttige informatie kunnen halen, dit was hierboven reeds te lezen. Er zijn zeker een aantal dingen die me zijn opgevallen en zullen bijblijven. Hieronder mijn persoonlijke reflectie op de mening van cliënten.

Uit de enquête blijkt dat cliënten er geen probleem mee hebben om driemaandelijks langs het OCMW te passeren voor een nieuwe voedselbon. Toch wordt er voorgesteld om de voedselbon eventueel per mail te bezorgen, hoofdzakelijk aan gezinnen waarvan het OCMW weet dat niets aan de situatie zal veranderen. Wanneer het ooit zover komt dat voedselbonnen via mail worden doorgestuurd, denk ik wel dat het belangrijk is om dit als pdf-document te verzenden, zodat cliënten zelf geen aanpassingen kunnen doen aan het document.

Zowel over de ontvangst als over het aanbod zijn cliënten tevreden. Wat mij vooral opviel is dat, wanneer de mensen een score tussen nul en tien moesten geven, de meesten een vrij hoge score gaven. Er zat zelfs geregeld een tien tussen, maar toch had men dan achteraf vaak nog bepaalde opmerkingen rond het aanbod. Ik had het gevoel dat niet iedereen heel eerlijk durfde te zijn, omdat ze niet ondankbaar wilden overkomen.

En dan... zeer verrassend! Wanneer ik pols of mensen graag wat meer inspraak willen, lijken de meesten er geen voorstander van te zijn. Dit resultaat had ik niet verwacht. Wie wil nu niet zelf kiezen wat hij/zij krijgt, dacht ik bij mezelf. Foute gedachtegang dus. De gebruikers van de voedselbedeling hebben vertrouwen in de deskundigheid van Sint-Vincentius en beseffen maar al te goed dat ook zij enkel de producten kunnen geven die er voor handen zijn. Ik begrijp ook wel dat ze dankbaar willen zijn, maar anderzijds vind ik niet dat ze volledig afhankelijk moeten zijn van het aanbod. Wanneer ze bepaalde wensen hebben, mogen ze dit echt overbrengen, vind ik. Er zijn sommigen die dat reeds doen, maar voor anderen is die stap nog wat te groot.

De voedselbedeling in de droomwereld van de cliënten, het lijkt geen makkelijke opgave. Toch zit er een interessant voorstel tussen, namelijk een lijst met de producten waarop je zelf kan aanduiden wat je wil. Omdat inspraak nog wat afschrikt bij het merendeel van de mensen, kan dit systeem een eerste kleine stap vooruit zijn. Ze leren bewust te kiezen en zijn al net iets minder afhankelijk dan bij de vaste pakketten. Ik neem dit idee zeker mee.

Tot slot was er ook een grote groep tegenstanders wanneer ik sprak over het idee om zelf producten te pakken. Hoewel ik er voorstander van ben, kan ik de groep van tegenstanders volgen. In het huidige systeem is het inderdaad niet haalbaar om zelf producten te pakken, maar ik ben benieuwd wat hun mening zal zijn als ik hen een concreet idee kan voorschotelen. Je verneemt mijn conclusies hieromtrent later in dit werkje.

16 Nieuwe initiatieven: de ideeënhoek

Uit de enquêtes kan afgeleid worden dat de huidige voedselbedeling door iedereen geapprecieerd wordt. Toch sijpelen er hier en daar wat nieuwe ideeën, tips of opmerkingen binnen. Met de enquêtes in mijn achterhoofd werk ik een aantal concrete ideeën uit, die ik later graag nog eens voorleg aan alle betrokken partijen.

16.1 Supermarktsysteem

Mijn eerste idee is meteen ook het meest ingrijpend. Er zou een supermarkt gecreëerd kunnen worden waar kansarmen producten kunnen kopen tegen zeer democratische prijzen. Op die manier leren ze op een vrij laagdrempelige manier om weer bewust aankopen te doen, wat toekomstperspectieven biedt. De winkel is bovendien meerdere keren per week open, hierdoor kunnen producten verser verkocht worden én cliënten kunnen hun aankopen spreiden over een volledige maand. Voor personen die echt het bos door de bomen niet meer zien, kan door het OCMW steeds een steun toegekend worden van bijvoorbeeld 25 euro per maand, dit budget is dan enkel te gebruiken in deze supermarkt. Anderzijds kunnen er nog steeds een aantal vaste pakketten aangeboden worden, die men nog gratis kan meekrijgen, maar waarbij het wel gaat om minder verse producten. De vaste pakketten kunnen ook maximum eenmaal per maand meegenomen worden per gezin. Tot slot lijkt het me in dit systeem haalbaar om zowel vrijwilligers, als kansarmen, als medewerkers van het OCMW in te zetten als werkkraft.

16.2 Volkstuintjes

Vanuit het OCMW zouden volkstuintjes aangeboden kunnen worden. De groenten kunnen daarna aan zeer democratische prijzen verkocht worden. Met de opbrengst kan uiteraard geïnvesteerd worden in een nieuwe oogst en/of de opfleuring van de tuintjes. Anderzijds kunnen degenen die komen helpen bij de volkstuintjes extra groenten krijgen. Wie zich inzet, kan dus meer verse groenten bekomen dan degenen die niet helpen en enkel naar de voedselbedeling gaan.

16.3 Boodschappenlijst

Dit idee pik ik van één van de ondervraagde cliënten. Deze cliënt gaf aan dat het fijn zou zijn als ze maandelijks een overzicht zouden meekrijgen van de producten die bij de volgende bedeling aangeboden worden. Op die manier kan men zelf aanduiden welke producten men wenst, met de bedoeling om geen producten mee naar huis te krijgen die je toch niet lust. Dit kan ook de drempel verlagen voor degenen die face-to-face niet durven

zeggen dat ze bepaalde producten niet wensen, om toch maar niet ondankbaar over te komen. Bovendien kan men ook het gewenste aantal van ieder product aanduiden, mits Sint-Vincentius een bepaalde limiet oplegt. Ik vind het een interessant idee, omdat het een niet zo ingrijpende verandering is. Dit is een kleine stap vooruit, die voor veel 'gebruikers' misschien al wel als grote verandering/verbetering kan overkomen. Bovendien kan ook het OCMW hier een rol in spelen. Zij kunnen bijvoorbeeld groepsworkshops oprichten rond budgettering, waarin men koopgedrag kan bespreken, kookworkshops rond budgetvriendelijk koken aanbiedt enzovoort. Uiteraard ben ik me ervan bewust dat dit veel werk vraagt, maar ook hier kan misschien de inzet van een aantal gebruikers gevraagd worden?! Bovendien zorgt het er wel voor dat de bedeling zelf sneller gaat, want het pakket staat reeds klaar en moet gewoon afgehaald worden.

16.4 Voedselbedeling aan huis

Voedselbedeling aan huis, ik moet toegeven dat ik er zonder de enquêtes niet zou zijn opgekomen. Nochtans worden reeds voedselpakketten aan huis gebracht bij mensen die niet meer mobiel zijn, en toch kwam ik niet op het idee om dit misschien voor iedereen zo te doen. Uiteraard moeten we hier in ons achterhoofd houden dat dit tijdrovend is. Mits de inzet van extra helpende handen – meer vrijwilligers en eventueel ocmw-medewerkers – hoeft dit echter geen probleem te zijn. De bedeling zou over meerdere dagen verspreid moeten worden, zodat de 'bedelers' ook tijd hebben om even bij de mensen binnen te gaan en een kort gesprekje kunnen hebben, eventueel tijdens het uitpakken van de gekregen goederen. Op die manier komen ze bij kwetsbare gezinnen aan huis en kan men eventuele, verdoezelde, noden vaststellen en doorspelen. Zo denk ik bijvoorbeeld aan een kort overlegmoment na iedere bedeling, zodat meteen aan het licht komt waar gezinnen zijn met speciale noden. Dit verbetert de open communicatie tussen OCMW en Sint-Vincentius, wat in de enquêtes geregeld als knelpunt naar voor kwam. Uiteraard blijven mensen op die manier afhankelijk en worden er nog steeds vaste pakketten aangeboden, maar via deze bedeling tracht men hoofdzakelijk in te zetten op outreachend hulpverlening.

16.5 Combinatie van initiatieven

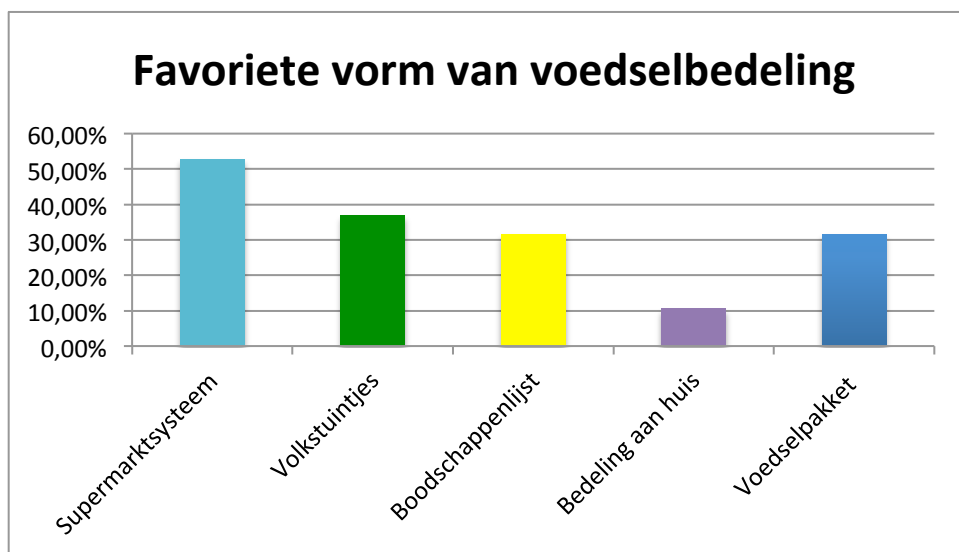
Helemaal ideaal zou zijn als we bovenstaande initiatieven kunnen mixen. Zo zou ik opteren om een deel van de gekweekte groenten van de volkstuin, te verkopen in de supermarkt. Wie meer groenten wil, kan nog steeds gaan helpen in de volkstuinen en op die manier meer verse groenten 'verdienen'. Sowieso ben ikzelf voornamelijk voorstander van het supermarktsysteem, omdat we dan heel wat knelpunten in één keer kunnen aanpakken: minder betuttelend, tewerkstelling voor cliënten, bewust leren kopen ...

Anderzijds zou ik ook het boodschappensysteem combineren met de bedeling aan huis. Zo hebben mensen toch een beetje inspraak in welke goederen ze ontvangen en tegelijkertijd krijgen de vrijwilligers via de bedeling aan huis een beter zicht op de thuissituatie.

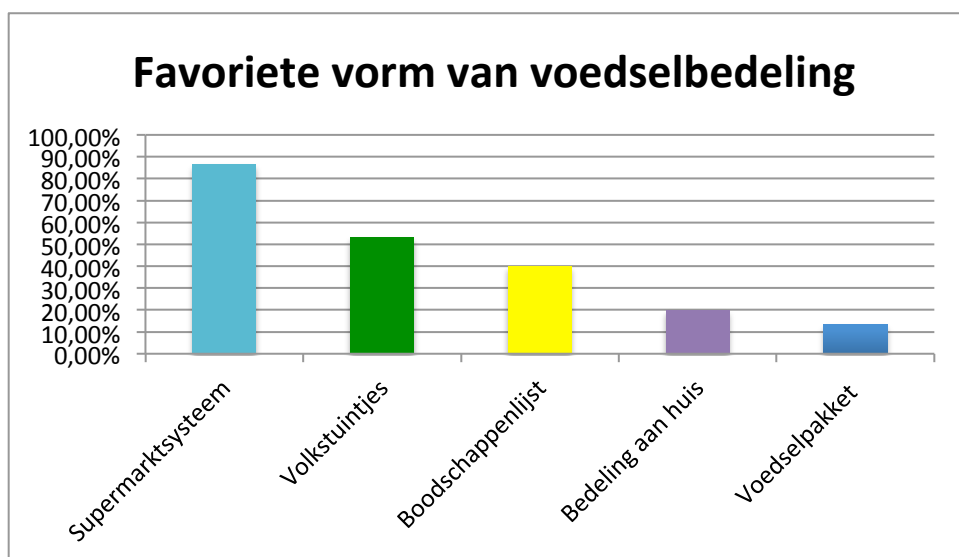
16.6 De kijk van ondervraagden

Toch laat ik nog even het woord aan de ondervraagden. Ik leg mijn ideeën voor aan de vrijwilligers van Sint-Vincentius, de medewerkers van het OCMW en het bevroegd cliënteel. Iedereen krijgt de kans om meerdere opties te kiezen. Hieronder de resultaten.

Bevraging medewerkers en vrijwilligers:

Bevraging cliënteel:

Opvallend in de bevraging van de medewerkers en vrijwilligers, is dat de score voor de optie 'huidige voedselbedeling' nagenoeg volledig van de vrijwilligers van Sint-Vincentius komt. De andere ideeën vinden ze wel goed gevonden, maar ze zijn stuk voor stuk veel te arbeidsintensief. De Sint-Vincentiusvrijwilligers blijven dan ook realistisch en geven aan nu al volledig aan hun maximum te zitten.

Wanneer we beide kolommen vergelijken, zien we dat het supermarktsysteem de meeste populariteit geniet. Cliënten kiezen voor deze optie omdat ze het een pluspunt vinden dat ze zelf producten mogen nemen (even een knipoog naar mijn eerste enquête, waarin heel wat ondervraagden nog niet overtuigd waren om zelf producten te pakken). Dankzij dit systeem kunnen ze enkel producten in huis halen die ze ook echt nodig hebben en die ze kunnen gebruiken, dit lijkt hen ideaal. De medewerkers van het OCMW die kiezen voor deze optie, geven aan dat het goed is voor het zelfwaardegevoel, er zal minder verspilling zijn, kansarmen leren hun budget beheren en ze kunnen mee ingeschakeld worden in de organisatie en uitbating ervan.

Ook de volkstuinten blijken een geliefde optie te zijn, zowel voor cliënten als voor OCMW-medewerkers. Cliënten vinden het vooral aangenaam dat er zo meer verse groenten ter beschikking komen. Echter, sommigen geven aan geen groene vingers te hebben. Dit laatste is ook een bezorgdheid van de OCMW-medewerkers. Zij vinden het een goed initiatief, waar veel mee te bereiken valt, maar wat niet zo makkelijk te organiseren is. Zo moet er iemand aanwezig zijn die de hele werking rond de tuinen in goede banen kan leiden.

Toch kennen ook de boodschappenlijst en de bedeling aan huis een aantal aanhangers. De boodschappenlijst wordt door cliënten interessant bevonden omdat ze dan op voorhand weten wat ze krijgen, waardoor er ook minder zal weggegooid worden. Het feit dat de bedeling zelf sneller zal verlopen in dit systeem, spreekt hen ook aan. Ook de medewerkers van het OCMW, die kiezen voor de boodschappenlijst, denken dat er dankzij de boodschappenlijst minder verspilling zal zijn.

Cliënten die kiezen voor bedeling aan huis, willen liever niet meer sleuren met de zware zakken. Medewerkers zien hierin dan weer een kans om schrijnende situaties te signaleren en outreachend te werken. Uit de grafiek blijkt dit systeem weinig succes te hebben, toch gaven zowel medewerkers als cliënten aan dit een goed idee te vinden, maar dan enkel voor mensen die amper nog van plaats kunnen.

Deel 4: Kritische kijk

16.7 Mijn beeld van het onderzoek

We kunnen er niet onderuit, de nood naar voedselhulp is groot, zéér groot. Dit blijkt nog maar eens uit de actualiteit van 2 april 2015. Op deredactie.be staat te lezen dat er in 2015 maar liefst 130.030 mensen beroep deden op de voedselpakketten, een stijging van 7% ten opzichte van het jaar ervoor. Het lijkt me dus hoog tijd om stil te staan bij de aanpak van voedselhulp, en dat is net wat ik in dit werkje heb gedaan.

In het kader van mijn onderzoek ben ikzelf gaan meedraaien bij de voedselbedeling. Dankzij deze ervaring wist ik waarover ik sprak én waarover ik mensen ging bevragen. Mijn eerste indruk was vooral: 'Wat een grote bijeenkomst is me dat hier!' Buiten stond een hele troep mensen waar ik langs moest om binnen te geraken. Eens binnen heb ik eerst wat geobserveerd, daarna ben ik beginnen helpen met het uitdelen van producten. Ik verschrok van de grote hoeveelheid die de mensen meekregen, ze komen er als het ware als echte muilezels buiten, zo zwaar gezakt en gepakt. Minder aangenaam verrast was ik van de grote hoeveelheid diepvriesproducten en de zeer beperkte houdbaarheidsdatum van andere producten. Akkoord, de producten worden streng gecontroleerd en ze geven niet mee wat niet meer eetbaar is, maar toch ben ik er niet zo voor te vinden. Wat ik wel hartverwarmend vind, is dat de (gepensioneerde) vrijwilligers zich zo hard inzetten voor de voedselbedeling. Ze steken er veel tijd in, staan in de kou en sleuren met zware dozen, dat is rapper gezegd dan gedaan, zeker op hun leeftijd. En toch... wanneer ik me in de plaats van de gebruikers stel, voel ik stress. Ze staan, in alle weersomstandigheden, buiten aan te schuiven in een lange rij. Eens binnen wordt er achter hun veren gezeten om alles zo snel mogelijk in te pakken. Volgens mij is het geen aangename ervaring, ook al krijgen ze er levensnoodzakelijke goederen voor in de plaats. De bedeling van vaste pakketten is zeker niet slecht, maar ik denk toch dat het nog altijd beter kan.

Uiteraard was het ook belangrijk om mijn stageplaats bij het onderzoek te betrekken, vandaar dat ik de samenwerking tussen OCMW en Sint-Vincentius onder de loep heb genomen. Daarbovenop bekeek ik welke rol het OCMW kan spelen in de eventuele nieuwe vormen van voedselhulp. Het leek me dan ook niet meer dan normaal dat ik zowel de OCMW-medewerkers als de vrijwilligers van Sint-Vincentius zou betrekken bij mijn onderzoek. Tijdens informele gesprekken met beide partijen, kon ik al afleiden dat ze niet zo veel wisten van elkaars werking. Ik zag mijn bevraging dan ook als ideaal instrument om knelpunten en kwaliteiten aan het licht te brengen. Toch vond ik het zeer belangrijk om ook

de cliënten zelf te bevragen, want wij als hulpverleners en vrijwilligers hebben allemaal onze visie en gedachtegang over hoe de ideale bedeling en de ideale samenwerking eruit zien, maar strookt dit wel met de inzichten van de cliënten? Het zijn tenslotte zij die er maandelijks mee geconfronteerd worden. Ik ben daarom zeer blij dat ik de kans heb gekregen om de drie partijen te bevragen. Op die manier kreeg ik informatie vanuit verschillende invalshoeken, wat verrassende en interessante inzichten heeft opgeleverd.

Toch was ik eerst wat bang voor de gesprekken met cliënten. Hoewel, bang is misschien niet het juiste woord, maar ik vreesde dat ze teruggetrokken zouden zijn en dus niet veel prijs zouden geven. Hier zat ik, gelukkig weliswaar, al volledig fout. Hierdoor realiseerde ik me ook meteen dat, als mijn gedachtegang hier al zo de mist in ging, dat ik misschien ook wel ver zou afstaan van wat zij als hun ideale vorm van voedselhulp zouden zien?! Want wij kunnen uiteraard wel voorstellen doen, maar stroken die dan wel met de noden van de gebruikers? Dankzij mijn vragenlijsten en de inzet van alle drie de partijen heb ik dit nu kunnen onderzoeken. Vooral het feit dat ik ook de gebruikers aan het woord heb kunnen laten, stemt me goedgezind. Het zijn zij die ons tot inzicht kunnen brengen én ik had ook het gevoel dat de cliënten het enorm apprecieerden dat er ook eens naar hun mening werd gevraagd.

16.8 Hiaten in het onderzoek

Over het algemeen ben ik tevreden over de manier waarop mijn onderzoek is verlopen. Ik heb alle betrokken medewerkers van het OCMW kunnen ondervragen, een vijftal vrijwilligers van Sint-Vincentius en ook mijn vooropgesteld aantal cliënten heb ik gehaald, namelijk twintig. Dat laatste was geen al te makkelijke opgave. Heel wat cliënten kwamen niet opdagen op de afspraak, wanneer ik hen opbelde bleken ze de afspraak vergeten te zijn. Werd er een nieuwe afspraak vastgelegd, waren ze wel steeds aanwezig. Toch had ik op safe gespeeld en een aantal extra personen gevraagd, om zo toch mijn kaap van twintig deelnemers te halen. Dat was een goede zet, want sommigen kon ik niet meer bereiken nadat ze niet naar de afspraak waren gekomen.

De uitdaging was natuurlijk om iedereen nogmaals op appèl te krijgen, want ik had nog een vervolg aan mijn bevraging gebreid. Doordat ik eerst conclusies wilde trekken uit de 'algemene' enquête, kon ik achteraf pas afkomen met nieuwe voorstellen betreffende de voedselhulp. Ondertussen tikte de tijd natuurlijk verder, dus de tweede bevraging moest in een relatief korte periode afgerond worden. Om de medewerkers en de vrijwilligers maakte ik mij geen zorgen, maar ik moest de cliënten opnieuw tot bij mij zien te krijgen. Om minder

afhakkers te hebben, vroeg ik steeds wat zij het liefst wilden: kwamen ze langs op mijn bureau of kwam ik even op huisbezoek?! Verrassend genoeg kozen de meesten om toch langs het OCMW te komen, en op een paar uitzonderingen na is ook iedereen dit zeer goed nagekomen. Eerlijkheid geschiedt me echter te zeggen dat ik een aantal cliënten niet meer heb gezien/gehoord, omdat ik hen niet kon bereiken. Hierdoor heb ik bij mijn tweede bevraging slechts vijftien cliënten kunnen ondervragen, en niet de oorspronkelijk twintig. Persoonlijk vind ik dit een spijtige zaak, want ieders inbreng was hier zinvol in geweest. Maar dat neemt natuurlijk niet weg dat ik ook uit de groep van vijftien deelnemers heel wat conclusies kan trekken.

Eerder heb ik reeds de resultaten van mijn tweede onderzoek besproken, daaruit konden we besluiten dat de cliënten en OCMW-medewerkers grotendeels overeenkomen qua mening, Sint-Vincentius daarentegen lijkt niet mee te stappen in het verhaal. Dit laatste zorgde wel voor een kleine teleurstelling, hoewel ik hen enerzijds begrijp. Ze willen nuchter blijven en geen valse hoop geven. Maar toch ... ik heb dit onderzoek uiteraard gedaan met de bedoeling om een mogelijke verandering te brengen op vlak van voedselhulp, maar aangezien Sint-Vincentius de boot afhoudt, vrees ik dat het stopt. Ik denk dus dat mijn bezorgdheid rond het 'in de kast verdwijnen' van mijn werk enerzijds wel terecht is. Toch wil ik nog niet opgeven, zeker niet nu ik merk dat OCMW-medewerkers en cliënten best gebrand lijken op nieuwe vormen van voedselhulp. Misschien is het wel mogelijk om andere samenwerkingen te creëren, maar dat er anderzijds ook tijd en ruimte komt voor nieuwe initiatieven. Zo is me ondertussen ter oren gekomen dat RIMO Limburg een project uitwerkt rond sociale kruideniers, misschien kan dit een piste zijn om verder te onderzoeken? Anderzijds zijn ook heel wat mensen voorstander van de volkstuintjes. Zowat iedereen geeft aan dit een goed idee te vinden, maar tegelijkertijd vrezen ze voor de tijd en de inzet die erin gestoken moet worden. Iemand gaf echter aan om dit in samenwerking met Velt (Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren) te organiseren. Velt promoot gezond leven op ritme van de seizoenen. Bovendien staan zij open voor samenwerkingsverbanden, dit staat zeer duidelijk op hun site te lezen. Zo hebben ze reeds het initiatief 'samentuinen', waarbij mensen samen ecologisch tuinieren, waarin zowel het ecologische als het sociale belangrijk is. Ook dit kan een mogelijke piste zijn om op verder te bouwen. Echter, om ook effectief te onderzoeken of deze pistes mogelijk zijn, is er niet genoeg tijd.

Anderzijds was het misschien geen slecht idee geweest om concreter te kunnen werken met de resultaten van mijn tweede enquête, waarin ik peil naar welke opties van voedselhulp ze in de toekomst het liefst willen zien. Nu trek ik hier gewoon mijn conclusies

uit, zoals bijvoorbeeld de grote populariteit van de supermarkt en de volkstuintjes. Indien er meer tijd was, zou ik zeer concreet met beide opties aan de slag kunnen gaan en een volledig, afgewerkt project op poten kunnen zetten. Ik bedoel hiermee dat ik op zoek zou kunnen gaan naar een pand voor de supermarkt, ik zou uitpluizen waar, hoe en welke producten ik kan vastkrijgen, brainstormen over de organisatie ervan, groenten van de volkstuintjes voorzien voor in de supermarkt en ga zo maar door. Uiteraard vergt dit zeer veel tijd, daar ben ik me van bewust. Misschien kan dit een eindwerkonderwerp zijn voor één van mijn 'opvolgers'? Ik ben nu wat aan het dromen uiteraard, maar ik denk dat als je met een concreet, zeer goed uitgewerkt project op de proppen komt, waar echt goed over nagedacht is, je misschien wel partners kan vinden die samen op de kar willen springen voor een nieuwe, innoverende vorm van voedselhulp. Bovendien creëer je zo ook een vorm van voedselhulp waar cliënten achterstaan en waar zij hun zegje in hebben gehad. Want dat is wat ze willen: inspraak! Het belang van participatie, zoals in de literatuurstudie aan bod kwam, blijkt in Sint-Truiden geen belangrijke rol te spelen. Het belang van inspraak daarentegen wel.

16.9 Gevolgen voor het OCMW

Momenteel heeft mijn onderzoek nog geen gevolgen voor het ocmw, noch zal het een invloed hebben op hun werking. Wél kan het meer inzicht bieden in de samenwerking met Sint-Vincentius, alsook in de mening van medewerkers en vrijwilligers.

Uiteraard hoop ik dat mijn onderzoek wat ogen heeft geopend, want de eerste stappen zijn nu gezet, namelijk inzicht krijgen in de problemen en ontdekken wat men als oplossing/verbetering ziet. Op dit moment is het duimen dat er acties ondernomen worden waarbij OCMW-medewerkers aan één koord zullen trekken en waarin het OCMW ook een belangrijke rol kan spelen, ik denk hierbij bijvoorbeeld aan de tewerkstelling van artikel 60'ers. Dit is slechts één idee hoe het ocmw een rol kan spelen in de nieuwe vormen van voedselhulp. Uiteraard is het ontwikkelen van steun- en dienstverleningen afhankelijk van de vorm van voedselhulp die er zal ontstaan.

Besluit

In dit eindwerk wilde ik graag onderzoeken hoe de Sint-Vincentiusvereniging en het OCMW samenwerken op vlak van de voedselbedeling. Alsook wilde ik uitpluizen of er nood is aan nieuwe vormen van voedselhulp. Zo ja, welke vormen zouden dat dan mogen zijn?!

Uit de literatuurstudie blijkt alvast dat OCMW's gezien worden als dé partner op vlak van armoedebestrijding en armoedebelid, dus wat dat betreft is het zeker een pluspunt dat het OCMW betrokken wordt in de voedselbedeling van Sint-Truiden. De samenwerking tussen beiden verloopt dan ook zeer goed, met slechts hier er daar een kleine bedenking. Zo snakt men naar een iets meer open communicatie en een meer frequenter overleg.

Anderzijds blijkt uit eerder onderzoek dat voedselbedeling als zeer betuttelend ervaren wordt, waardoor men in heel wat OCMW's al op zoek is gegaan naar nieuwe vormen van voedselhulp waarbij inspraak en participatie van gebruikers wordt gevraagd. Echter, in Sint-Truiden lijken de kaarten wat anders te liggen. Zowel cliënten als medewerkers staan eerder wat sceptisch tegenover inspraak en participatie. Wanneer er echter concrete voorstellen worden gedaan, bijvoorbeeld ontwikkeling van supermarktsysteem, lijkt het tij te keren. Cliënten lijken wel geïnteresseerd om wat inspraak te krijgen, maar participeren aan projecten laten ze voorlopig nog liever aan hen passeren. De medewerkers daarentegen lijken wel meer en meer overtuigd te geraken van inspraak én participatie van cliënten. De Sint-Vincentiusvereniging tot slot zweert bij het huidige principes en werkwijze.

Na een rondvraag over de favoriete vorm van voedselhulp blijken een supermarktsysteem en volkstuintjes de meeste populariteit te genieten. In het supermarktsysteem kan men zijn volledige inspraak kwijt én is er ook mogelijkheid tot participatie. Dit laatste wordt voorlopig enkel door de OCMW-medewerkers als opportuniteit bekeken. Ook volkstuinten kunnen leiden tot inspraak en participatie, maar het is voornamelijk het feit dat er zo meer verse producten ter beschikking zijn, wat het idee zo populair maakt bij de ondervraagden.

We kunnen dus besluiten dat de huidige vorm van voedselbedeling zeker niet slecht is, want het komt grotendeels tegemoet aan de noden van gebruikers. Toch zouden nieuwe initiatieven, voornamelijk met wat extra inspraak, zeker geapprecieerd worden door cliënten en OCMW-medewerkers. Zo komt men niet alleen tegemoet aan de noden op korte termijn, maar werkt men toekomstgericht op meerdere aspecten.

Literatuurlijst

Boeken

Depauw, J., Driessens, K., & Clerck, W. D. (2014). *Bind-kracht in OCMW's*. Antwerpen: Lannoo.

Driessens, K., Hubert, H.-O., & Fransen, A. (2012, mei). Onderzoek naar de integrerende en activerende mogelijkheden van voedselbedeling door het actief betrekken van gebruikers. Brussel.

Nath, G. (2011, mei 31). Voedselschaarste en voedselbedeling, tactieken en strategieën. Gent.

Noppe, J. (2014). *Vlaamse armoedemonitor*. Studiedienst Vlaamse Regering.

Vandevoort, L. (2013, april). Sociaal aan de slag met voedseloverschotten. Vlaanderen.

Documenten OCMW

OCMW. (2014). *Handelingskader OCMW Sint-Truiden*. Sint-Truiden.

OCMW. (2014). *Handleiding Socioculturele participatie*. Sint-Truiden.

OCMW. (2014). *Reglement babykaart*. Sint-Truiden.

Internet

Federatie van Belgische Restos du Coeur. (2014, december 14). *Onze diensten*. Opgeroepen op december 14, 2014, van Resto du Coeur:
<http://www.restosducoeur.be/nl/de-resto-du-coeur/onze-diensten>

Indymedia. (2008, juni 10). *Voedselbedeling in ons land van overvloed*. Opgeroepen op december 11, 2014, van Indymedia:
www.indymedia.be/index.htm%3Fq=node%252F28006.html.

Lieten, I. (2012, juni 10). *Pilootproject voedselpakketten groot succes*. Opgeroepen op december 10, 2014, van Ingrid Lieten:
<http://www.ingridlieten.be/articles/armoede/pilootproject-voedselpakketten-groot-succes>.

OCMW. (2014). *Bestuur*. Opgeroepen op februari 11, 2015, van OCMW Sint-Truiden:
<http://www.ocmw-st-truiden.be/fb111pukc711wqy1mpy118.aspx>.

OCMW. (2014). *Sociale dienst*. Opgeroepen op februari 11, 2015, van OCMW Sint-Truiden:
<http://www.ocmw-st-truiden.be/fb111gvkc711nry1mpy30.aspx>.

OCMW. (2015). *Missie&Visie*. Opgeroepen op februari 10, 2015, van OCMW Sint-Truiden:
<http://www.ocmw-st-truiden.be/fb111yukc711fry1mpy147.aspx>.

- OCMW. (2015). *Sociaal huis*. Opgeroepen op februari 10, 2015, van OCMW Sint-Truiden: <http://www.ocmw-st-truiden.be/fb111fvkc711mry1mpy61.aspx>.
- Sociale Kruideniers Vlaanderen. (2014). *Home*. Opgeroepen op december 14, 2014, van Sociale Kruideniers Vlaanderen: <http://www.socialekruideniersvlaanderen.be/home>.
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, b. e. (2014, december 2). *Feiten en cijfers*. Opgeroepen op december 10, 2014, van Armoedebestrijding: www.armoedebestrijding.be/cijfers_voedselbedeling/htm.
- Vlaams netwerk armoede. (2014). *Home*. Opgeroepen op december 11, 2014, van Netwerk tegen armoede: <http://vlaams-netwerk-armoede.be>.
- VlaanderenInActie. (2015, januari 14). *kinderarmoedebestrijding*. Opgeroepen op februari 7, 2015, van Vlaanderen in actie pact 2020: <http://www.vlaandereninactie.be/over/kinderarmoedebestrijding>.
- Voedselbanken, B. F. (z.d.). *Alles is rigoureuus geregeld*. Opgeroepen op december 8, 2014, van Voedselbanken: www.voedselbanken.be/bkaNL/bka3200N.htm.
- Voedselbanken, B. F. (z.d.). *Alles is vrijwilligerswerk*. Opgeroepen op december 8, 2014, van Voedselbanken: www.voedselbanken.be/bkaNL/bka3100N.htm.
- Voedselbanken, B. F. (z.d.). *Ongeveer alles gebeurt gratis*. Opgeroepen op december 8, 2014, van Voedselbanken: www.voedselbanken.be/bkaNL/bka3300N.htm.
- Voedselbanken, B. F. (z.d.). *Onze resultaten*. Opgeroepen op december 9, 2014, van Voedselbanken: www.voedselbanken.be/bkaNL/bka5000N.htm.
- Voedselbanken, B. F. (z.d.). *Waarom overschotten*. Opgeroepen op december 9, 2014, van Voedselbanken: www.voedselbanken.be/bkaNL/bka1200N.htm.
- Voedselbanken, B. F. (z.d.). *Wie zijn wij*. Opgeroepen op december 9, 2014, van Voedselbanken: www.voedselbanken.be/bkaNL/bka4000N.htm.
- VVOS. (2014). *Actueel*. Opgeroepen op december 11, 2014, van Vereniging van de Vlaamse OCMW-secretarissen: <http://www.vvos.be>.
- VVSG. (2010, februari 2010). *Strengere voorwaarden BIRB t.a.V. voedselpakketten*. Opgeroepen op december 11, 2014, van vvsg: http://www.vvsg.be/sociaal_beleid/documents/nieuwsberichten%202010/20100223%20-%20brief%20-%20strengere%20voorwaarden%20voedselpakketten.pdf.

Krantenartikelen

- Casagrande, L. (2014, november 15). 25.000 kindern hebben ouders die niet werken. *Het Belang van Limburg*.
- Ghys, T. (2013, juni 19). Voedselbedeling wordt een ramp. *De Morgen*.
- Hellemans, K. (2013, maart 12). PS wil af van btw op schenken etenwaren aan Belgische voedselbanken. *Het laatste Nieuws*.

Bijlagen

Bijlage 1: Online enquête medewerkers OCMW en Sint-Vincentius

Samenwerking OCMW en Sint-Vincentius op vlak van voedselbedeling

Geachte Heer / Mevrouw,

Bedankt om even tijd te maken voor deze bevraging. Door het invullen van deze 10-15 minuten durende enquête, helpt u mij om gegevens te verzamelen voor mijn eindwerk. Aan de hand van de verkregen informatie probeer ik de samenwerking tussen het OCMW en Sint-Vincentius te onderzoeken en al dan niet te verbeteren.

Wat is uw geslacht?

Man
 Vrouw

Wat is uw functie?

Omschrijf kort de samenwerking tussen OCMW en Sint-Vincentius.

Wat, hoe, wanneer...

Hoe tevreden bent u over de procedure van deze samenwerking?

Alcruz - Sint-Vincentius - Voedselbedeling

Zeer tevreden
 Tevreden
 Noch tevreden, noch ontevreden
 Ontevreden
 Zeer ontevreden
 Andere

Wat zijn de kwaliteiten op niveau van de samenwerking tussen OCMW - Sint-Vincentius?

Wat is positief?

Wat zijn de verbeterpunten op niveau van de samenwerking?

Hoe tevreden bent u over de werking van de voedselbedeling? (uitdelen van voedselpakketten)

Registratie, samenstelling pakketten.

Zeer tevreden

Tevreden

Noch tevreden, noch ontevreden

Ontevreden

Zeer ontevreden

Andere

Wat zijn de verbeterpunten van de huidige voedselbedeling?

Omschrijf kort hoe (mogelijke) kandidaten voor de voedselbedeling bij u ontvangen/behandeld worden.

Procedere, hoe gaat u met hen om, wat verwacht u van hen, schenkt u aandacht aan de impact van voedselbedeling, hebt u voldoende tijd/ruimte om cliënten op een juiste en kwalitatieve wijze door te sturen?

'Waarom vallen mensen terug op de voedselbedeling?' Is er aandacht voor het waarom en wordt daar iets mee gedaan?

Wordt er naar langtermijnoplossingen gezocht?

Hebben cliënten inspraak?

Inspraak inzake de organisatie van de bedeling, inzake de praktische aanpak, de samenstelling van de pakketten...

Ja, mogelijke kandidaten krijgen steeds inspraak.

Neen, alle stappen worden door ons gezet.

Andere

Zou je kiezen voor (meer) inspraak/participatie van cliënten? Waarom wel/niet?

Wat ziet u als ideale vorm van voedselbedeling? Is dit te realiseren, volgens u?

Wat ziet u als ideale samenwerkingsvorm? Is dit te realiseren, volgens u?

Noteer hieronder welke bijkomende bemerkingen/opmerkingen u heeft rond de organisatie/samenwerking op vlak van voedselbedeling.

ENQUÊTE INDIENEN

Bijlage 2: Online enquête cliënteel

Samenwerking OCMW en Sint-Vincentius op vlak van voedselbedeling - cliënteel

Geachte Heer / Mevrouw,

Bedankt om even tijd te maken voor deze bevraging. Door het invullen van deze 10-15 minuten durende enquête helpt u mij om gegevens te verzamelen voor mijn eindwerk. Aan de hand van de verkregen informatie probeer ik de samenwerking tussen het OCMW en Sint-Vincentius te onderzoeken en al dan niet te verbeteren.

Wat is uw leeftijd?

Wat is uw gezinstoestand?

Gehuwd

Samenwonend

Alleenstaande

Kinderen ten laste

Hoe lang maakt u reeds gebruik van de voedselbedeling?

Geniet u ook andere hulpverlening van het OCMW? Zo ja, welke?

U kreeg op het OCMW een attest waarmee u kan aantonen dat u recht hebt op voedselbedeling. Hoe duidelijk werd er aan u meegedeeld wat dit juist inhield?

Zeer duidelijk

Duidelijk

Onduidelijk

Zeer onduidelijk

Ik heb geen uitleg gehad

Hoe tevreden bent u over de inschrijfprocedure? (Eerst attest bekomen bij OCMW, daarna recht op voedselbedeling bij Sint-Vincentius)

Antwoord laten zien/verbergen

Zeer tevreden

Tevreden

Noch tevreden, noch ontevreden

Ontevreden

Zeer ontevreden

Wat is positief aan het huidig systeem? (Attest OCMW - Sint-Vincentius - Voedselpakket)

Wat is negatief aan het huidig systeem?

Als u maximum tien punten kan toekennen, hoeveel punten geeft u dan aan de manier waarop OCMW-medewerkers met u omgaan? (ontvangen/bekijken/behandelen)

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

0/10

Als u maximum tien punten kan toekennen, hoeveel punten geeft u dan aan de manier waarop medewerkers van Sint-Vincentius met u omgaan? (ontvangen/bekijken/behandelen)

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

0/10

Op een schaal van 1-10, in hoeverre komt men via de voedselbedeling tegemoet aan uw vragen/noden?

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

0/10

Hoe kunnen we de u reeds geboden hulp nog verbeteren?

Rangschik in volgorde van belangrijkheid:

1. Vlees
2. Vis
3. Fruit
4. Groenten
5. Snoepgoed

Hoe tevreden bent u over de inzet en het enthousiasme van de Sint-Vincentiusmedewerkers?

Zeer tevreden

Tevreden

Noch tevreden, noch ontevreden

Ontevreden

Zeer ontevreden

Hoe tevreden bent u over het aanbod voor kinderen?

Zeer tevreden

Tevreden

Noch tevreden, noch ontevreden

Ontevreden

Zeer ontevreden

Niet van toepassing

Wat mist u in het aanbod voor kinderen? Wat zou u aanraden aan de voedselbedeling om beter tegemoet te komen aan de noden van kinderen?

Hoe tevreden bent u over de huidige vorm van voedselbedeling (voedselpakketten)?

Zeer tevreden

Tevreden

Noch tevreden, noch ontevreden

Ontevreden

Zeer ontevreden

Zou u graag wat meer inspraak krijgen op vlak van voedselbedeling?

Gij wilt vlak, aanvrageprocedure, soort bedeling, aantal producten, welke producten...

Stel, u mag de voedselbedeling volledig zelf organiseren. Hoe zou u het aanpakken om gezinnen die het moeilijk hebben van voedsel te voorzien?

Hebt u nog bijkomende bemerkingen/opmerkingen rond de (organisatie van) voedselbedeling?

ENQUÊTE INDIENEN

Bijlage 3: Slot-enquête - medewerkers en vrijwilligers

De medewerkers ontvingen een Word document met daarin de uitleg rond mogelijke nieuwe initiatieven van voedselhulp. Nadat ze dit document gelezen hadden, gaven ze mij hun voorkeur door.

Vernieuwende initiatieven voedselbedeling

Beste,

Bedankt om deel te nemen aan deze korte bevraging.

Welke vorm(en) van voedselhulp verkies jij?

- Supermarktsysteem
- Volkstuinjes
- Boodschappenlijst
- Voedselbedeling aan huis
- Voedselpakket (huidig systeem)

ENQUÊTE INDIENEN ➔

Enquête gemaakt met [Survio](#)
Gebruik professionele [enquête voorbeelden](#) gratis!

Bijlage 4: Slot-enquête (fiches) – cliënteel

De cliënten kregen, tijdens het bureel- of huisbezoek, onderstaande folders voorgelegd. Ook de optie 'voedselbedeling zoals ze nu is (vaste pakketten)', krijgen ze te zien, maar dit had geen toelichting meer nodig, uiteraard.

Supermarktsysteem

- Producten aan zeer lage prijzen.
- Meerdere keren per week open:
 - versere producten,
 - aankopen spreiden.
- Eventueel steun vanuit OCMW: 25 euro/maand.
- Nog steeds een aantal vaste pakketten die gratis zijn.
- Werkkrachten: vrijwilligers, cliënteel en OCMW-medewerkers.

Volkstuintjes

- Volkstuintjes aangeboden vanuit OCMW.
- Groenten te koop aan zeer lage prijzen.
- Wie helpt bij de tuintjes, krijgt x-aantal groenten.
- Voordeel: wie zich inzet, krijgt meer verse groenten

Bedeling aan huis

- Vrijwilligers brengen pakketten aan huis.
- Bedeling spreiden over meerdere dagen, zo is er ook tijd voor een korte babbel.
- Overlegmomenten tussen OCMW en vrijwilligers.

Boodschappenlijst

Boodschappenlijst bedeling xx/xx/2015

Familie: Gezinsleden:

Product	Aantal	Maximum aantal	Opmerkingen
Melk (1l)	4	2 (p.p)	
Cornflakes	1	1 (p.g)	
Vis	2	1 (p.p)	Geen zalm
Taart (volledig)	/	1 (p.g)	
Mais (blik)	2	1 (p.p)	

- Maandlijks een overzicht krijgen van aangeboden producten.
- Zelf aanduiden welke producten je wenst, alsook het aantal.
- Voordeel: geen producten meekrijgen die je niet lust.
- Eventueel groepswerk vanuit OCMW: bewust kopen, kookworkshop 'budgetvriendelijk koken' ...